

כאמרתו קרית יב... ספרות... מוסדות... תרבות... חינוך... מדע... טכנולוגיה... כלכלה... ביטחון... בריאות... סביבה... תחבורה... עבודה... משפט... מוסר... אמנות... ספורט... בילוי... חופש... אחריות... שוויון... צדק... שלום... אהבה... חיים...

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה
לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ז

גליון מספר 422

הוצאת ע"י כנס הנה"י
הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"נ הר"ר צבי בחר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

מסכת חולין דף קלו – דף קמב

בס"ד, יב השוון התשע"ב.

מג), אמאי לא קאמר הכא וכן לענין ציצית ובמעקה דבסמוך. דאתי למעוטי שותפות עובד כוכבים, ככל הני דלעיל. נואין לומר, דהיינו משום דאסור למכור קרקע לגוי בארץ ישראל, כדאיתא בעבודה זרה (כ.ו.), דהא בבבא בתרא (פא.) איצטריך קרא למעוטי אדמת עובד כוכבים. (א.י.ג.) ותיריך, על פי דברי המרדכי [שהובא באות הקודמת], דהכי נמי לענין ביכורים, כיון דאדמת עובד כוכבים גמורה פטורה, כדאיתא בבבא בתרא (שם). ועיין עוד באות ו.

ה) תוס' ד"ה אלא ארצך, אף על גב וכו'. והתוס' בבבא בתרא (פא.) ד"ה ההוא תירצו עוד, דבכורים חובת הגוף ניהו ולא חשיבי חובת קרקע, דהא אינם טובלים את הפירות כתרומות ומעשרות, ועיין שם מה הוכיחו עוד. והתפארת יעקב (כאן) כתב, דחשיב חובת הגוף, משום דעיקר המצוה אינה במחובר אלא להביא לבית המקדש. ועוד תירץ (שם) בתוס' הרא"ש, דסלקא דעתין לרבות חוץ לארץ משום דכתיב "בכורי כל".

ו) גמ', ציצית וכו' כתב רחמנא על כנפי בגדיהם לחייב בשותפות. בשו"ת הגרע"א (סימן סו) נסתפק אי שותפות עובד כוכבים חייב בציצית. ובתחלה נטה לפטור, כיון דמעטין שאולה מ"כסותך" [כדבסמוך], ושותפות עובד כוכבים, נמי לא מקרי "כסותך" המיוחד לך. ולאחר מכן דן היאך תלית שותפין ישראל חייבת בציצית, הא ציצית חובת גברא היא כדאיתא במנחות (מב:), ובשעה שהשותף אינו מתעטף בה אינו חייב בציצית, אם כן היאך יתחייב בה המתעטף, הרי בחלק חברו ליכא חיוב דאינו מתעטף בה עתה, ומשום חלק ידידה לא מיקרי "כסותך" המיוחד לך, כיון דיש לאחר שותפות בה, אלא על כרחך, דיש חיוב מכח המתעטף לבד, ואם כן, גם בשותפות עובד כוכבים, יתחייב הישראל המתעטף. עוד כתב שם דהיה אפשר לפרש הא דשותפין חייבין בציצית, היינו בגוונא שמתעטפים יחדיו, וכהאי גוונא בעובד כוכבים ודאי דפטור, ועיין שם. ועיין גם באמרי בינה (אורח חיים סימן ח). ובאות ד לעיל.

ז) גמ', תלית שאולה פטורה מן הציצית כל שלשים יום. בחידושי הריטב"א הביא מרבינו שמשון, דהוא הדין אם שאלה כשהיא מצוייצת, אין מברכין עליה כל שלשים יום. [וכן משמע קצת בתוס' לעיל (ק:)] ד"ה תלית, שכתבו דאין מברכין על תלית שאולה]. אבל הוא כתב, דבמצוייצת מברך עליה מיד, דלא פטר הכתוב מטעם "כסותך" אלא באינה מצוייצת דכתיב "גדילים תעשה לך וגו' כסותך", דאתעשה לך קאי. וכן פסק השלחן ערוך (אורח חיים סימן יד ס"ג).

ח) גמ', מעקה וכו' כתב רחמנא כי יפול הנופל לחייב בשותפות וגגך למעט

דף קלו ע"א

א) גמ', ביתך למאי אתא דרך ביאתך וכו'. במנחות (מוד.) איתא דהדר בפונדקי בארץ ישראל והשוכר בית בחוצה לארץ, כל שלשים יום פטור מן המזוזה. וכתבו שם התוס' ד"ה תלית, דלא נפקא לן מ"ביתך", דהא ילפינן מינה הכא ל"דרך ביאתך" משום דלא מסתבר למעוטי "בית אחרים", כיון דלשימור עביד לא שניא, והא דמיפטר כל ל' יום, כיון דלאו בית דירה ידידה הוא. עוד כתבו, דתרי "ביתך" כתיבי גבי מזוזה. וכן כתב התוס' הרא"ש (כאן). עוד כתב תוס' הרא"ש דנפקא מ"בשעריך".

ב) גמ', דרך ביאתך מן הימין. כתב המרדכי במנחות (אות תתקסב), דאפילו הוא איטר רגל ורגלא דשמאלא עקר ברישא יניח המזוזה בימין, ולא כמו בתפילין, דשאני מזוזה דהוי לשימור כל בני הבית. וכתב הש"ך (יורה דעה סימן רפט סק"ב), דאפילו כל בני הבית אטרים, משום דשאני מתפילין, שהיא מצוה שבגופו, מה שאין כן מזוזה דאינה אלא חובת הבית, אולינן בתר ימין של כל אדם. וכתב, דלכך כיוון המרדכי.

ג) תוס' ד"ה ביתך דרך ביאתך, תימה אמאי לא אמר שותפות דעובד כוכבים וכו'. ובחידושי הרשב"א תירץ, דאף בשותפות דעובד כוכבים, ישראל הדר בה חייב במזוזה, משום דמזוזה חובת הדר ולשמירה עשויה. וכן תירץ בחידושי הריטב"א. והוסיף, דאפילו היה כל הבית של גוים וישראל דר בה, חייב במזוזה. וכן כתב בחידושי הר"ן [בשם הרשב"א]. אמנם בהגהות המרדכי (רמז תשמא) כתב, דבית שותפות ישראל וגוי פטור מן המזוזה. והטעם, דכיון שיש לגוי חלק בגוף הבית ובשער, וכיון דלאו בר מזוזה הוא, ממילא אין כאן בית ושער שלם להתחייב במזוזה, דהא בעינן בית שלם כדאיתא בסוכה (ג:), דבית שאין בו ד' אמות פטור ממזוזה ד"בית" כתיב ביה. וכן בעינן שער שלם. ומשום הכי לא בעינן נמי קרא למעט, דודאי פטור, וכדמצינו ביומא (יא:), דבעינן קרא לרבות דבית שותפות דישאל מטמא בנגעים, ובית דשותפות ישראל ועובד כוכבים, לא מצריכינן קרא למעוטי, ואינו מטמא, כדתניא בתוספתא דנגעים (פ"ו ה"ג), והיינו מהאי טעמא, וכן פסק הרמ"א (יורה דעה סימן רפו ס"א). אמנם הים של שלמה (בפירקין סימן ב) כתב לחלק בין נגעים למזוזה, דבנגעים תלוי הענין בקירות הבית, וכיון דבעינן קיר דישאל ואי אפשר לברר חלקו, פשיטא דאינו מטמא, אבל מזוזה שהיא חובת הדר, חייב. ולא דמי לבית שחציו סתור, דאין עליו שם שער כלל, אבל הכא איכא שיעור בית בחלקו דישאל. ועיין בשו"ת הגרע"א (סימן סו), שביאר טעמי השיטות.

ד) גמ', אלא ארצך למעוטי חוצה לארץ. הקשה בספר דמשק אליעזר (אות

אליעזר". כדאיתא בתוספתא דתרומות (פ"ב ה"ד כמו שהביא במסורת הש"ס), [וכן כתב בחידושי הר"ן]. ופריך מרבנן דרבי אליעזר, דמסתמא לא פליג ר' אלעאי עלייהו.

(טז) גמ', אי מה תרומה בעינן ראשית ששייריה ניכרים אף ראשית הגז אין וכו'. הקשה המנחת חינוך (מצוה תקח אות ט), איך משווה ראשית הגז לתרומה, הא מה שאין יכול לעשות כל גרנו תרומה, משום דטובלת את הפירות, וכדי לתקן את הפירות צריך להפריש תרומה שהיא החלק הקדוש, והשאר מותר. אבל בראשית הגז שאינו טובל את גיזתו אפילו לרבי אלעאי, [כדאיתא לעיל (עמוד א)], שפיר שייך שיעשה כל גיזתו ראשית הגז. [ועיין בתוס' בבא קמא (סו.) ד"ה עד שצבעו, שכתבו דגבי ראשית הגז לא שייך שתחול הפרשה כמו בתרומה שאחר שהפרישה אין יכול להחליפה באחר, והיינו נמי מהאי טעמא]. וכתב, דכיון דלרבי אלעאי הקישן הכתוב, גזירת הכתוב היא שישיר, ואי לאו לא קיים העשה כלל.

(יז) גמ', נהגו כרבי אלעאי בראשית הגז. עיין בתוס' ד"ה כרבי אלעאי, דרב נחמן דקניס לעיל (קלב:), וכל הסוגיא שם, דמשמע דנוהג מתנות בחוצה לארץ, פליגא אדרב נחמן בר יצחק. [ועיין ברש"י ד"ה כרבי אלעאי, דמתנות נמי תליא במנהגא דנהגו כרבי אלעאי]. ומשמע, דאנן נהיגינן כרבי אלעאי. וכן פסק הרמב"ם (פ"י מבכורים ה"א) והשלחן ערוך (יורה דעה סימן שלג ס"א). אמנם הרמ"א (שם) פוסק דנוהג בחוצה לארץ. [ואולי פוסק כרב נחמן דלעיל. ואמנם לעיל (קלב:) פסקינן דלא כרבי יוחנן דאמר דהאוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאוכל טבלים, ועיין שם בתוס' ד"ה כאילו אוכל טבלים, דדרשינן לה מגזירה שוה דנתינה נתינה, אם כן, התם פסקינן דלא כרבי אלעאי. (ש.א.ג.)]. וכתב המנחת חינוך (מצוה תקח אות ג), דלמאי דמפרשינן לעיל (עמוד א) דראשית הגז ילפא מתרומה דאינה נוהגת אלא בארץ, הכי נמי בזמן הזה דאין תרומה נוהגת בארץ מן התורה, אין ראשית הגז נוהג. ועיין באות הבאה.

(יח) רש"י ד"ה כרבי אלעאי בראשית הגז, והוא הדין למתנות. הקשה השואל בשו"ת הרשב"א (חלק ג' סימן שמו), מרש"י במגילה (כח.) ד"ה מתנותיה, דפירש, הא דאמר רבי יוחנן (שם), דאסור לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה, דקאי אזורע לחיים וקיבה, שנוהגים אף בזמן הזה. ודוחק לומר דהיינו בארץ ישראל אבל לא בחוצה לארץ. וכתב לו הרשב"א, דאינו דוחק, דרבי יוחנן בארץ ישראל הוה, וקאמר להו דנוהג בזמן הזה. ועוד דאפשר דרבי יוחנן פליג, דאין הלכה כר' אלעאי. ועוד, דכי היכי דתרומות ומעשרות נוהגות בחוצה לארץ מדרבנן. כדתנן בירידים (פ"ד מ"ג), הכי נמי מתנות. ועיין באות הקודמת.

(יט) גמ', וכרבי יהודה בן בתירה בדברי תורה. בבבא קמא (פב:) איתא דעזרא תיקן טבילה לבעלי קריין שלא יעסקו בתורה עד שיטבלו. והקשו התוס' (שם) ד"ה אתא איהו, היאך ביטל רבי יהודה בן בתירה תקנת עזרא. ותיירץ, דלמא סבר דלא תיקן עזרא דבר זה. או שבשעה שתיקן התנה שכל מי שרוצה לבטל יבטל. ועוד, דלא פשט איסורו ברוב ישראל, ויכול לבטל, כדאיתא בעבודה זרה (לו:).

(כ) גמ', שם. כתבו התוס' לעיל (קכב:) ד"ה לגדל, דדוקא לענין דברי תורה קיימא לן הכי, אבל לתפילה לא. ועיין ברי"ף בברכות (יג: מדפי הרי"ף), שהביא מאן דאמר דאף לתפילה.

(כא) תוס' ד"ה כרבי אלעאי בראשית הגז, וה"ה וכו' אף על גב דכולהו אמוראי בפרק הזרוע סברי שנוהג וכו' אפילו הכי הלכה כרבי אלעאי.

בתי כנסיות ובתי מדרשות. עיין באות ד מה שהובא מהדמשק אליעזר על פי דברי המרדכי (רמז תשמא), לענין מזוזה ומעקה. ומשום הכי לא איצטריך קרא למעוטי שותפות דעובד כוכבים. אמנם הים של שלמה (הובא לעיל אות ג) כתב, דשותפות העובד כוכבים חייב במעקה, [ומשום הכי לא ממעטינן], וכמו שביאר גבי מזוזה, דחלוק מנגעים. ובש"ך (חושן משפט סי' תכז סק"ב) כתב, דלפסק הרמ"א (יורה דעה רפו ס"א) דבמזוזה פטור [והובא באות ג], אפשר דהוא הדין במעקה.

(ט) גמ', למעוטי בתי כנסיות ובתי מדרשות. כתב החזון איש (יורה דעה סימן ריד לחולין דף קלו). דמשמע דמעט להו לגמרי, ואף לאו ד"לא תשים דמים בביתך" ליכא, ואמאי, נהי דמעט ליה מחיוב עשה דמעקה, אכתי ליחייב במעקה משום סכנה, וכדאמרינן בבבא קמא (טו:), דלא יגדל כלב רע, משום "לא תשים דמים בביתך", ומאי גרעו הני שיהא מותר להניח בהם מקום סכנה. וביאר, דבגג ליכא משום סכנה, דידועים שהוא מקום סכנה ונוהרים מלעלות בו, ודוקא בבית איכא נמי סכנה, אלא דלענין גג חדשה התורה דבית שיש בו ד' טפחים וגובה עשרה ודר בו אדם, חייב לעשות מעקה בגגו.

(י) גמ', בהמת השותפין חייבת בכורה וכו'. היינו דוקא בשותפות ישראל, אבל שותפות עובד כוכבים פטור לכולי עלמא כדאיתא בבכורות (ב:).

(יא) גמ', אי מה תרומה בארץ אין בחוצה לארץ לא אף מתנות וכו'. המהרש"ל על רש"י ד"ה אלא ש"מ, מפרש דקאי אקרא ד"ראשית דגןך וראשית גז צאנך" דילפינן לעיל (קלה.) מ"דגןך" דרישא דקרא, בהיקישא לתרומה, פטור ראשית הגז דשותפות עובד כוכבים, ופריך הכא, דנילף נמי לענין חוצה לארץ. אמנם המהרש"א (על רש"י הנ"ל) כתב בשם הר"ן, דהאי דרשא ד"דגןך", אינו בהיקש לתרומה, אלא ילפוטא מיוחדת על ראשית הגז, ומסקינן, דגם מתרומה הוה לן למילף בהך גזירה שוה. [ועיין בדברי רש"י ד"ה אלא שמע מינה], ואהא פריך, דנילף מתנות וראשית הגז מתרומה, לענין חוצה לארץ.

(יב) גמ', אי מה תרומה טובלת אף ראשית הגז טובלת אמר קרא ראשית וכו'. משמע מהכא, דמתנות דלא כתיב "ראשית", שפיר ילפינן לר' אלעאי מתרומה, דטובלות. וכן כתבו התוס' לעיל (קלב:) ד"ה כאילו אוכל טבלים.

(יג) גמ', אי מה תרומה ראשון ושני אחריה אף ראשית הגז וכו'. לכאורה נראה לבאר, דמתנות לא שייך למילף כן, דממאי ניתב ליה, אי מזרוע לחיים וקיבה, הא כבר יהיב כולו, ואי מאברים אחרים, הא לא יתכן לחייב ממה שלא ציותהו תורה, ודוקא ראשית הגז דכולהו מאותו המין הוא דשייך למיפרכ הכי. (א.י.ג.).

(יד) גמ', אי מה תרומה הגדל בחיוב חייב הגדל בפטור פטור אף ראשית הגז אין וכו'. לכאורה נראה לבאר דמתנות לא אמרינן כן, כדתנן לעיל (קכט.) גר שנתגייר וכו', משום דמתנות אין הבהמה מחייבת, כדמוכח לעיל (קלג:), דבהמה של גוי ומתנות של ישראל חייב, ומשום הכי, תליא רק בזמן השחיטה, ולא בזמן גידול הבהמה. (א.ג.).

דף קלו ע"ב

(טו) גמ', וגבי תרומה מנלן וכו'. רבי יצחק אומר משום ר' אלעאי וכו'. הקשה הרש"ש, מאי מקשה אדרבי אלעאי הא איהו אמר כאן דלביית הלל תורמין מזה על זה. ודוחק לומר, דכוונת הגמ' להקשות אהלכתא, דאנן קיימא לן (להלן בגמ') כרבי אלעאי בראשית הגז, ולענין תרומה, ודאי הלכה כרבנן דר' אלעי דלכולי עלמא אין תורמין. ומשום הכי כתב, דצריך לגרוס כאן "רבי

הדרג היומיומי

מסכת חולין דף קלו – דף קלז

יב חשוון – יג חשוון התשע"ב

דף קלז ע"א

(א) **גמ'**, והנך נפישין. כך גרס רש"י ד"ה והנך נפישין. דהיינו דהכא איכא ח' דימויים והתם ז'. אבל בחידושי הריטב"א כתב, דתירוצו הוא, וגרסינן, "הנך נפישין", כלומר, דהתם איכא ח', והכא ליכא אלא ז', דהא דאמר שכן יתום שלקחו בשותפות נתנו וכו', שותפות ומתנה חדא היא, והתם גרסינן **כרבינו חננאל**, שכן זכרים כהנים וכו' (עיין באות הקודמת). ואחר כך גרסינן, ואיבעית אימא פשוט ממש עדיף ליה, [דאי נמי לא גרסינן "כהנים", פשוט ממש עדיף].

(ב) **גמ'**, אין לי אלא וכו' מנין ליתן את האמור של זה בזה תלמוד לומר וכו'. פירש רש"י בבכורות (כה). ד"ה לא תעבוד ולא תגוז, דילפינן בוא"ו מוסיף על ענין ראשון.

(ג) **גמ'**, אלא מעתה נוצה של עיזים לחייב. בשבת (סד). איתא דמעייזים עושים שק. ולכאורה קשה, אם כן מאי פריך הכא דלחייב, הא אמרינן, לו ולא לשקו. וביארו התוס' בשבת (כו). ד"ה ונוצה, שמשער של עיזים עושים שק, אבל מן הדק שלהם עושים בגדים, והוא נקרא "נוצה".

(ד) **גמ'**, הא מודי רבי יוסי במידי דאורחיה. בשער המלך (פ"ג מהלכות יום טוב ה"ג ד"ה ודע) הוכיח מכאן, דשיער של עיזים חשיב אורחיה בתלישה, ונפקא מינה שאסור לתלשו ביום טוב כמבואר בשלחן ערוך (אורח חיים סימן תצח סעיף יב ויג). אמנם הביאור הלכה (שם סעיף יג ד"ה לא ימרט) דחה דבריו על פי דברי התוס' בשבת (כו). ד"ה ונוצה, דהכא מיירי בנוצה דאורחיה בתלישה, אבל שיער של עיזים לא חשיב אורחיה בתלישה.

(ה) **גמ'**, לעמוד לשרת דבר הראוי לשירות. כתבו התוס' בבכורות (יז). ד"ה ולית ליה הא, דלא מצינו למפרך (שם) דנמעט עו בת רחל מראשית הגז, משום דאין ראוי לשירות. דסגי במה דהוי מין הראוי לשירות. וכתב החזון איש (בכורות סימן יט אות ח), דאין כונתם אלא לבאר מאי טעמא לא פריך הכי, אבל אליבא דאמת, לא סגי במין הראוי לשירות, אלא כל שאין ראוי לשירות פטור מראשית הגז.

(ו) **גמ'**, אלא גיזה גיזה למאי אתא. פירש בחידושי הריטב"א, דאינה פירכה אמאי כתיב "גז" דהא איצטריך לגופיה, אלא אדרב חסדא דאמר דאיכא גיזה שוה "גיזה גיזה" למעוטי חלק מהבהמות מראשית הגז, ופריך, דעיזים כבר נתמעטו מדברי יהושע בן לוי, ומשני למעוטי צמר קשה.

(ז) **גמ'**, כבשים שצמרן קשה פטורים מראשית הגז וכו'. הקשה הרש"ש בבכורות (יז), דהשתא ניפוק מינה נמי עיזים דהא צמרן קשה, ולא עדיף מכבשים שצמרן קשה. ואמאי איצטריך לפוטרי מילפותא ד"לעמוד לשרת". ותירץ, דאיצטריך משום דלא נילף גיזה גיזה מבכור, כדאמר בריש שמעתין. [דאי הוה ילפינן, היה חייב אפילו בצמר קשה, ואפילו בשור].

(ח) [רש"י ד"ה שצמרן קשה, כגון שהיו משונים משאר כבשים. לכאורה יש לבאר דכוונתו, דיש צמר קשה דחייב, כדאיתא לעיל (קלו); דשל זכרים צמרן קשה, וטעמא דהכא פטור, משום דמשונים בקשיותן. (א.ג.)].

(ט) **גמ'**, תני חדא גוזז את העיזים ושוטף את הרחלים פטור וכו' הא רבנן והא רבי יוסי הגלילי דתניא לקט וכו'. הרמב"ם (פ"ב ממתנות עניים ה"ו) כתב, הקוטף מלילות מעט מעט ומכניס לביתו פטור מלקט. וכתב הר"ן (מו). מדפי הרי"ף, דפסק כרבי יוסי דהקוטף פטור. והיינו משום דשקלו וטרו אמוראי בתראי אליביה. ולענין ראשית הגז כתב הרמב"ם (פ"י מבכורים ה"ז), דהתולש צמר מרחלים חייב. והקשה הר"ן, דאפילו למאי דאמרינן, דמודה רבי יוסי במידי דאורחיה, הני מילי גבי נוצה של עיזים דאורחיה לתלוש,

ובחידושי הריטב"א הביא בשם בעל המאור, דעשו כן ממדת חסידות, והקשה עליו, מהא דלעיל (קלב): קנסינן ושמתינן למאן דלא מפריש מתנתא, ואין לעשות כן למי שלא נוהג במדת חסידות. ורצה לפרש, דלא קיימא לן כרבי אלעאי אלא לענין ראשית הגז, ולא במתנות, ואף דתרווייהו מטעמא ד"נתינה נתינה", טעמא דמנהגא משום "ראשית דגנך וראשית גז צאנך" כדאמרינן לעיל (קלח). ונהגו כרבי אלעאי ולא מטעמיה. אלא שהקשה, מהא דבדורותינו אין נוהגים להפריש מתנות בחוצה לארץ, ומנהג ישראל תורה הוא ומסייע לרש"י ובעל המאור. ומשום הכי פירש, דדאי אליבא דהלכתא קיימא לן כרבי אלעאי אף במתנות, והא דמפרשי אמוראי בבבל, משום ששם היתה תקנה אמתנות כדרך שתיקנו תרומות ומעשרות בארצות הסמוכות לארץ ישראל, אבל בכל הארצות הרחוקות לא נהגו מתנות ואפילו לכתחילה. אמנם הרמב"ם (פ"ט מבכורים ה"א) כתב, דנוהגים מתנות בין בארץ בין בחוצה לארץ. ודקדק בשו"ת הרדב"ז (חלק ב סימן תרנט) דנוהג בכל הארצות, ומעיקר הדין.

(כב) בסוה"ד, וי"מ דאכל טבילות קאמר וכו'. ורש"י בפסחים (ז): ד"ה דאכתי גברא לא חזי, פירש דמשום האי טבילה תקון הכי בכל הטבילות. ובתוס' (שם) ד"ה על הטבילה כתבו, דמשום טבילת גר תיקנו הכי בכל הטבילות. [ואולי יש לבאר בדעת רש"י שלא פירש משום טבילת גר, דשפיר טפי לומר דגזרו משום טבילת קרי דשכיח].

(כג) בא"ד, שם. ובתוס' בפסחים (ז): ד"ה על הטבילה כתבו בשם יש מפרשים, דאכל טבילות קאמר, "גברא לא חזי קודם טבילה", ולא רק אגר, והיינו משום דקודם שירד למים לא מצי לברך, דלמא מחמת ביעתותא דמיא מימנע ולא טביל, ואחר שירד למים ערום הוא, ואינו יכול לברך, דלכו רואה את הערה.

(כד) **גמ'**, וליתני חומר בראשית הגז שנוהג בטרפה וכו' הא מני רבי שמעון. בפשטות ביאור דברי הגמ', דמתניתין רבי שמעון היא דאית ליה דטריפה פטור מראשית הגז. אמנם הרמב"ם (פ"י מבכורים ה"ז) פסק, דטריפה חייבת בראשית הגז. וקשה, דהיה לו לפסוק כמתניתין, אף דאתיא כרבי שמעון. וביאר הר"ן (מו: מדפי הרי"ף), דהרמב"ם מפרש, דהכי קאמר, דמשום דפליגי בה רבי שמעון ורבנן היא, לא תנא ליה תנא דמתניתין, משום שלא רצה להכניס עצמו במחלוקת, והשתא לא מוכח דמתניתין פסק כרבי שמעון, והדרינן לכללין, דהלכה כרבנן. ועוד הוכיח שם מסוגיא דנדה (נא). דפסקינן כרבנן.

(כה) **גמ'**, פרט לטריפה שאינה עוברת. פירש רש"י ד"ה ממעשר, דטריפה שאינה עוברת תחת השבט כגון נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה. [וכן משמע בתוס' ד"ה פרט לטריפה, שהקשו דגם נחתכו מן הארכובה ולמטה, אינה יכולה לילך]. אבל רש"י במנחות (ו). ד"ה כל אשר יעבור תחת השבט פירש, דטריפה אין בה חיות, ומשום הכי לא חשיבא "עוברת". ולפי זה מיושבת קושיית התוס', מנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה, דאף דאינה הולכת, יש לה חיות. ועיין בחידושי הריטב"א.

(כו) **גמ'**, שכן זכרים טמאים וכו'. בחידושי הריטב"א והרשב"א הביאו גירסת רבינו חננאל, "שכן זכרים כהנים טמאים" וכו'. ופירשו, דבהמת כהנים פטורה מראשית הגז וממעשר, והיינו דדמי ראשית הגז למעשר ולא לבכור, דאילו בכור נוהג אף בבהמת כהן. והקשו עליו, מדאיתא בשבת (נד:), דרבי אלעזר בן עזריה הוה מעשר תריסר אלפי עגלי בשתא, ואף שהיה כהן כדאיתא בפסחים (ע:).

כתב, **דהרמב"ן** מפרש, דמנה ופרס דרבי דוסא, היינו תרי מנה ופרס בין כולם, דהוה להו בסך הכל ג' מנים, ולפי זה למאן דאמר דכל שהוא דרבנן הוא שישים לא הוי שיעורא דידיה גדול מדרבנן אלא ט"ו סלעים [לרבנן הוא שישים ולרבי דוסא ע"ה סלעים], והא דקאמר כל שהוא, הכי פירושו, כל שהן ראויות להפרשה וחייב בראשית הגז [דהיינו שישים], דבפחות מסלע אינו ראוי להפרשה, שאין בו כדי נתינה, ודייקא נמי דקתני "כל שהן", ולא קתני "כל שהוא". ועיין עוד בשו"ת הרשב"א (סימן שסג), דפעמים מצינו דתנן "כל שהוא" ומפרש שיעורא, כמו בעירוובין (פא.), ומגביהו כל שהוא, ומפרש שיעורא.

טז) **גמ'**, **עולא אמר רבי אלעזר כל שהן שנינו**. עיין ברש"י להלן ד"ה מה בין לי ולך, שכתב בתוה"ד, ומיהו וכו' כי היכי דלימטי סלע לכהן דבציר מהכי ליכא למאן דאמר דתיהוי נתינה. ודייק **הדמשק אליעזר** (אות פא), דאפילו לעולא, ליכא נתינה בפחות מכסלע. [ועוד עיין ברש"י ד"ה כל שהן הנן שכתב (בדעת עולא) ואפילו אינן גוזזות אלא סלע אחד. ובוהו יצטרך ליתן לו את כל הגיזה, והוא כרבנן **לעיל** קלז]: דאפשר לעשות כל גיזתו ראשית הגז, ולא בעינן ראשית ששיירה ניכרים. (א.י.ג.).

יז) **גמ'**, **אלא לשמואל ור' אלעזר קשיא**. כלומר דאיהו אמר דנותן סלע ומתניתין קתני חמישה סלעים. והקשה **בחירושי הרמב"ן**, דלהלן מוקמינן למתניתין במנה בן ארבעים סלעים, ואם כן אפשר דהא דקתני במתניתין דנותן לו חמישה סלעים היינו לרבי דוסא, דלדידיה השיעור המחייב הוא מנה ופרס לכל רחל, והלכך נותן לו ה' סלעים דהוה אחד משישים מאותו השיעור, [דהיינו כיון דכל רחל הוא שישים סלעים במנה בן ארבעים], אבל לרבנן דנותן לו סלע אחד שהוא אחד משישים ממנה ופרס שהוא השיעור לרב ולשמואל [במנה בן ארבעים]. בשלמא לשיטתו שפירש לרבי דוסא נמי השיעור פעמיים מנה ופרס, דהיינו ג' מנים, [הובא באות הקודמת], ניחא, אלא לפירוש רש"י לעיל (קלה). ד"ה **מנה מנה ופרס**, דמפרש לרבי דוסא בחמישה פעמים, קשיא. ותירץ, דליכא למימר הכי, דאם כן מנינא אתא לאשמועינן, דאחד משישים הוא חמישה סלעים, ליתני אחד משישים דהוה בין לרבי דוסא בין לרבנן, ומדנקט "חמישה סלעים" מוכח, דשיעור הנתינה לעולם חמישה סלעים.

יח) **גמ'**, **ראשית הגז בששים**. כתב הרמב"ז (חלק ה' סימן רח"צ), דאפשר דלא דיינינן לפי משקל, אלא לפי שווי, ואם יש לו גיזה טובה ורעה, יכול ליתן מהטובה פחות ממשקל אחד משישים, אם הוא שוה אחד משישים מכל הגיזה.

יט) **גמ'**, **שם**. כתב הדרך אמונה (פ"י מביכורים ה"א סק"ח), דלפי מה שכתבו התוס' בבא קמא (סו.) ד"ה **עד שצבעו**, דלא שייך הפרשה בראשית הגז, ואם הפריש חלק אחד, יכול להחליפו באחר, פשוט שאם הפריש פחות מאחד משישים, שישלים לאחד משישים ויתן לכהן, דלא דמיא לתרומה שחלה ההפרשה ואינו יכול להוסיף. אמנם עיין מה שכתבנו לעיל אות יד **דמתוס' ד"ה עד שצבעו פטור** מוכח, דשייך הפרשה גם בראשית הגז, ולפי זה אם הפריש מעט, חלה ההפרשה ואין יכול להוסיף.

כ) **גמ'**, **הא איתמר עלה וכו' בישראל שיש לו גיזון הרבה וכו'**. פירש רש"י בד"ה **בישראל שיש לו גיזון הרבה**, דחלק אחד משישים יש לו לחלק לכהנים הרבה ואמרינן ליה כל חד וחד לא תבצר ליה מחמשה סלעים דבעינן נתינה הראויה לכל כהן, והיכא דגוזזות מעט נמי סגי ליה בשישים, הקשה התפארת יעקב, כיון דקתני במתניתין דשיעור הנתינה חמישה סלעים, ומפיק ליה נמי

אבל ברחלים שאין הדרך לתלוש, לרבי יוסי פטור. אמנם הלב אריה כתב, דהרמב"ם לא כתב גבי לקט דהקוטף מלילות פטור משום דפסק כרבי יוסי, דאפילו כרבנן אתי, דכיון שקוטף מעט בכל פעם הויה קצירת ארעי, וכמו שכתב הרמב"ם (בהלכות מתנות עניים שם) גבי בצירה, והא דנקט הקוטף, הוא הדין בבוצר, אלא דדרך הקוצר מעט מעט, שאינו קוצר אלא בתלישה. עוד תירץ, דהרמב"ם מפרש "מודה רבי יוסי במידי דאורחיה", דמתכוין לעשות קצירת קבע, חייב בכל ענין אפילו בתלישה, וכן לענין גיזת רחלים, ודלא כפירוש רש"י בד"ה **מודה רבי יוסי במידי דאורחיה ובר"ה במידי דאורחיה**, דרק בשוטף את הרחלים פטור, דבהאי גוונא ודאי לא נתכוין לגיזה כלל.

יא) **גמ'**, **לקט קצירך ולא לקט קיטוף**. כהאי גוונא ממעטינן לענין איסור קצירה קודם לעומר [דכתיב, "ראשית קצירכם" (ויקרא כג)], וילפינן **במנחות** (עא.). דאסור לקצור קודם לעומר, ואמרינן (שם סח.) דעל ידי קיטוף שרי. ומכל מקום לענין איסור קוצר בשבת, כתבו התוס' **בבכורות** (כה.). ד"ה **ואמר ריש לקיש**, דודאי אסור אף בקיטוף, דהוי עוקר דבר מגידולו.

יב) **תוס' ד"ה עוקר מנין**, ואיצטריך וכו' משום דעוקר הוא קצת אורחיה טפי מתולש. מבואר מדבריהם, דמפרשי לעוקר ותולש בחד דינא, ולכאורה היינו דלא כדמשמע ברש"י ד"ה **עוקר ובר"ה תולש**, דעוקר איירינן בעדשים, ותולש בפולין, דלדבריו יש לומר טעם השנוי, דבעדשים הרגילות בעקירה, ובפולין בתלישה. (ש.א.ג.). ומה שלא פירשו התוס' כן, לכאורה יש לומר דהיינו לטעמייהו, דכתבו **בפסחים** (נו:.) ד"ה **כלל אמרו בפניא**, דלא מיחייב מדאורייתא בפאה רק זית וכרם ושדה דכתיבי בהדיא בקרא, ולא בפולין ועדשים. (א.ג.א.).

יג) **גמ'**, **מאי עשויות שעושות ב' מצוות**. פירש התורת חיים, דדריש, מדכתיב "עשויות" [וקרינן עשויות], ומשמע כמו, "עשות עשות" תרתי זמני, דהיינו שעושות ב' מצוות.

יד) **גמ'**, **עשויות שעושות ב' מצוות ראשית הגז ומתנות וכו'**. פירש רש"י ד"ה **חמש צאן עשויות**, משום דכל כמה דלא הוה חמש לא נהגו בהן אלא חדא, דהיינו מתנות לחודייהו. והקשה התוס' הרא"ש, אם כן מאי פריך "ולטעמך מתנות חדא לא מיחייבא", הא התם אמרינן הכי, משום דראשית הגז לא מיחייבא בחדא, אבל בכורה ומתנות תרויהו מיחייבי בחדא. ותירץ, דמכל מקום פריך דמה לו להזכיר המצוה שהיתה בה מעיקרא, ומשום הכי מסיק דהכי קאמר, קום עשה מצוה אחת.

דף קלז ע"ב

יד) **תוס' ד"ה עד שצבעו פטור**, פירש בקונטרס משום דהוי כמו מזיק מתנות כהונה או שאוכלן. ועיין בכל דבריהם שהסכימו לפירושו. והקשה **הצפנת פענח** (פ"א ממתנות עניים ה"ב), דתוס' **בבבא קמא** (סו.) ד"ה **עד שצבעו** כתבו, דלא שייך "הפרשה" בראשית הגז, ואפילו אם הפריש, יכול להפריש אחר במקומו, דלא חל על החלק הראשון שהפריש כלום. ואם כן, היאך שייך לקרותו מזיק מתנות כהונה. אלא דמוכח מדבריהם הכא, דשייך הפרשה גם בראשית הגז.

טו) **גמ'**, **וכמה כל שהן מנה ופרס**. אף דהוי שיעור גדול, קרי ליה במתניתין "כל שהן". ועיין ברש"י להלן בד"ה **מה בין לי ולך** שפירש, דהיינו משום דשיעורא דרבי דוסא שיעורא רבה [דבכל בהמה בעינן שיעורא דמנה ופרס], קרו רבנן לשיעורא דידהו שיעורא זוטא. וכן כתב **בחירושי הריטב"א**. עוד

הדרך היומיומית

מסכת חולין דף קלז - דף קלח

יג חשוון - יד חשוון התשע"ב

הוא דאורייתא (וכן הביא בשם החזון איש יורה דעה סימן ריד למסכת חולין דף קלז): ואתי לבאר, שהתורה נתנה לו עצה, כיון דמעיך הדין סגי ליה בכל שהוא, ועצה טובה שיהיה שיעור כדי נתינה לכהן. אמנם הר"ן (מו. מדפי הרי"ף) כתב להדיא דאסמכתא היא. וכן כתב בתוס' הרא"ש (לעיל קלז):

ג) גמ', כיפה של צמר היתה מונחת בראש כהן גדול וכו'. בכסף משנה (פ"י מכלי המקדש ה"ג) תמה על הרמב"ם שלא הזכיר כיפה זאת. וכן הקשה בחידושי החתם ספר, גם ארש"י בפירושו התורה (שמות כח לו) שכתב שהיו פתילים, ולא כתב שהיתה כיפה, וכן הוא ברמב"ם (פ"ט כלי המקדש ה"ב). וביאר, דבזבחים (יט.) סלקא דעתין דתפילין של ראש לא הוו חציצה לבגדי כהונה, ולמסקנא הוו חציצה. ויש לומר, דהברייתא כאן סברה כסלקא דעתין דהתם, דלא הוו חציצה, ומשום הכי אפשר לעשות כיפה, ולא יהיה חציצה לציץ, אבל למסקנא דהתם דהוי חציצה, אין לעשות כיפה אלא היו פתילים, ומהאי טעמא השמיטו הרמב"ם ורש"י דין כיפה דהכא.

ד) גמ', איתמר גז ומכר ראשונה וכו'. פירש רש"י ד"ה חייב, דטעמא דרב חסדא, משום דבשעת גיזה כל אחת היתה שלו. ובחידושי הר"ן ביאר דטעמיה דרב חסדא, דמשעה שעלה בדעתו לגזו צאנו התחילה מצות ראשית הגז, [והיינו משום דילפינן לעיל (קלז).] מקרא ד"חמש צאן עשויות" דמעשות את בעליהן לעשות מצוה, ואף דאי גזו שניים או שלשה תו לא מחייב, מכל מקום כיון שהתחילה מצוה תו לא פקעה, ורב נתן בר' הושעיא סבר, כיון דכתיב "ראשית גז צאנך תתן לו" (דברים יח ד) אין לך בו אלא מראשית הגז ואילך, דהיינו דחויבא לא חל עד דגזו חמשה, וכיון דבההיא שעתא לא משתכח חמשה, פטור, דלא איחייב מעולם.

ה) גמ', שם. פירש רש"י בד"ה גז ומכר ראשונה, דמכר את הצאן לאחר גיזתו. [וכתב הגאון צבי (פ"י מבכורים פ"ו) דהוא הדין במתה]. אבל הרמב"ם (פ"י מבכורים ה"ט) מפרש, דמכר את הגיזה. וכתב הדרך אמונה (שם סק"ט) דהוא הדין בצבעו או שאבד. וכתבו המרכבת המשנה (שם) והחזון איש (זרעים ליקוטים סימן ז סק"ב), דלרמב"ם נמי במכר את הצאן חייב לרב חסדא. והים של שלמה (בפירקין סימן ט) כתב, דדוקא במכר את הצאן חייב לרב חסדא, אבל לא במכר את הגיזה. ועיין בשלחן ערוך (יורה דעה סימן שלג סעיף יב) שפירש כרמב"ם. והרמ"א (שם) פירש כרש"י.

ו) גמ', רב חסדא אמר חייב. כתב בחידושי הריטב"א, דלא מחייב רב חסדא אלא בשהיה שיעור גיזה בכל החמש מתחילה קודם שמכר, דאי לא היה שיעור המחייב, ורק אחר שמכר הראשונה גדלו גיזותיה של האחרונה, לא מחייב [דבשעה שהתחיל לגזו, לא היו לו חמש צאן המחייבות, וכשיש לו שיעור המחייב, אין לו חמש צאן משלון].

ז) גמ', תנן הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז הא צאנו לגזו חייב. פירש רש"י בד"ה הא צאנו לגזו, שאם מכר לו גוף הצאן, חייב, ומה שפטור, היינו אם לא קנה אלא הגיזה, ואפילו קנאה במחוברת נמי פטור, וכמו שכתב במתניתין לעיל (קלח). ד"ה הלוקח גז צאנו של עובדי כוכבים. אבל הרמב"ם (פ"י מבכורים ה"ט) כתב, דאפילו לא לקח אלא הצאן לגיזתו, ולא הקנה לו את גוף הצאן חייב, והא דפטור, כגון שלקח הגיזה לאחר שגזוה הגוי. והא דחשיב "צאנך", ביאר הלב אריה, כיון שיש לו זכות בצאן לגזו, מיקרי צאנך. [ולכאורה יש להעיר, דאם כן, אף בלוקח גז צאנו של חבירו, איירי בתלוש, ואם כן ודאי שהמוכר התחייב, דהא ישראל הוא, ואמאי בלא שייר הלוקח חייב, הא יש לו לחזור על המוכר לתבוע הדמים,

מקרא, היכי סלקא דעתין דסלע נמי הוי נתינה. ומשום הכי פירש, דרב ושמאל קאמרי דצריך להפריש אחד משישים, אף דלא יהיה בו שיעור נתינה שהוא בחמישה סלעים. אלא ימתין עד שיצטבר לו מכמה פעמים שגזו והפריש שיעור חמישה סלעים ויתנם לכהן. והיה קשה לגמ' היכי קתני במתניתין דנותן לו חמישה סלעים, הא לא משכחת לה אלא אם היה לו שלש מאות סלע בצמצום, דאחד משישים [כשיעורא דרב ושמאל] יהיה חמישה סלעים, ומשני, דמתניתין אתא למימר דאם יש לו גיזין הרבה מכל הפעמים שגזו ומבקש ליתנן לכהנים הרבה, לא יפחות אצל כל כהן משיעור נתינה דחמישה סלעים.

כא) גמ', אבא אריבא קרית ליה וכו'. פירש רש"י בד"ה אבא אריבא קרית ליה, ולא אמרת רבינו בלשון כבוד. והקשו התוס' לעיל (לח.) ד"ה אצטריך ליה לאבא על פירושו שם בד"ה לאבא, ד"אבא" לשון כבוד הוא. [ולכאורה יש לבאר, דהגנאי הוא במה שקורוהו "אריבא", דהיינו שגופו ארוך, כמו שפירש רש"י (הכא) בד"ה אבא אריבא]. ועיין גם בבבן יהודיע.

כב) גמ', כי אתא רב דימי אמר ראשית הגז רב אמר בששים ור' יוחנן משום ר' ינאי וכו'. עיין ברש"י ד"ה בשלמא דרבי יוחנן שכתב, דאמרת משמיה בששים. וכתב המהרש"א, דצריך לגרוס "דאתמר", דהכי שמעינן ליה דקאמר לאיסי בר היני, דהא רב דימי אמר משמיה בשש. ולפי זה, הא דאמר ליה אביי (לרב דימי), "אנחת לן חדא", היינו, דבדברין מיושבת הסתירה ברבי יוחנן, דברי שוגיין איתמר משמיה שש ולאיסי קאמר ששים. אמנם ברש"י ד"ה אנחת לן חדא פירש, אחת מדברין יכולה להתקיים. והיינו, בלא שום סתירה בדברי רבי יוחנן, אלא דברין יכולים להתקיים, וכן העיר המהר"ם. והרש"ש העיר דבבבא בתרא (קכט.) נמי אשכחן דקאמר אביי לרב דימי כהאי לישנא, והתם חייב להתפרש, דדברין יכולים להתקיים, כמו שפירש שם הרשב"ם בד"ה אנחת לן חדא. אבל המהר"ם כתב, דנראה מדברי רש"י אלו דגריס דבר דימי רב ורבי יוחנן אמרי בששים, ולא גרסינן "משמיה דרבי ינאי", וקאמר דרבי יוחנן ניחא, והא דשמעינן ליה דאמר בשש, הוא משמיה דרבי ינאי קאמר [וגרסינן שם "אמר רבי ינאי"]. והמהרש"ל פירש, דבמילתא דרב דימי גופיה גרסינן, דרבי יוחנן משמיה דנפשיה אמר בששים, ומשמיה דרבי ינאי קאמר בשש.

דף קלח ע"א

א) [רש"י ד"ה תנא, בסוה"ד, ונפטרות כל גיזין. ולכאורה צריך ביאור, מאי אתי לאשמועינן. ואולי יש לומר, דאתי לפרש, דחמישה סלעים דקתני הכא, היינו דהם פוטרות כל גיזתו, וכדברי ינאי דאמר לעיל (קלז):] דהוא שיעור נתינה לעולם, ואפילו אין לו אלא שש סלעים, יתן חמשה לכהן ואחד לו, ודלא כרב ושמאל, דאיירי הכא ביש לו גיזין הרבה ומבקש ליתנן וכו', והיינו משום דדרשינן ליה הכא מקרא (כדלהלן), ומשמע דהוא דאורייתא, [ועיין באות הבאה], אם כן היינו כר' ינאי].

ב) גמ', מנהגי מילי וכו' לעמוד לשרת דבר שהוא ראוי לשיירות. לעיל (קלז):] מוקמינן להני חמישה סלעים אליבא דרב ושמאל בישראל שיש לו גיזין הרבה וכו', ולרבי יוחנן אמר רבי ינאי לעולם צריך ליתן חמישה סלעים אפילו גזו ו' סלעים, וכתב רבינו יהונתן אאוקימתא דרב ושמאל, דמתניתין נתנה עצה טובה לאותו ישראל, דכיון שזיכהו ה' ברוב טובה, שיתן גם הוא מתנה יפה לכהן. ורצה הדרך אמונה (פ"י מבכורים ה"ט) בביאור הלכה ד"ה שנאמר תן לו) לדייק מלשונו, דהיינו אסמכתא בעלמא. והדר ביה, דיש לומר

דאפילו בפרדס שלו נמי חשיב "אינו מזומן" משום דהוי חצירו שאינה משתמרת ואינה קונה לה, כדאיתא בבבא מציעא (יא.) וכן כתב הש"ך (יורה דעה סימן רצב סק"ג) דמרש"י ד"ה שקננו בפרדס משמע, דאם הפרדס משתמר פטור. ועיין באות הבאה.

(יד) רש"י ד"ה שקננו בפרדס, בתוה"ד, ופרדס לאו מזומן הוא שיכולים הם לברוח. הקשה הלחם שמים (על המשניות פי"ב מ"א), תינה האם כיוון שיכולה לברוח, אבל האפרוחים והביצים הרי אינם יכולים לברוח. ולא חשיבי אינו מזומן, והא גם בבנים בעינין כי יקרא. [כמו שהובא לעיל אות יג]. אמנם עיין באות הקודמת דהש"ך (יורה דעה סימן רצב סק"ג) דהכא איירינן בחצר שאינה משתמרת, ואינה קונה לבעלים. [והובא באות יג], ומשום הכי אינה קונה גם את הביצים והבנים.

(טו) רש"י ד"ה זכר פטור מלשלח, כדיליף טעמא בגמ'. העיר הרש"ש, דלא מצינו בגמ' ילפותא, אלא שרש"י עצמו פירש לקמן (קמ"ז) ד"ה ובקעה ודגרה, דילפינן מדכתיב "והאם רובצת", ולא האב.

(טז) רש"י ד"ה לבר מראשית הגז, בתוה"ד, והוא הדין נמי במתנות וכו' והא דנקט ראשית הגז משום דעלה אמר רבי אלעאי בהדיא וכו'. הקשה בחידושי הרשב"א, דבברייתא לעיל (קלו.) אמר רבי אלעאי למתנות ברישא. ומשום הכי פירש, דהא דנהוג עלמא כרבי אלעאי, [כדאמרין לעיל (קלו.)], היינו דוקא בראשית הגז אבל לא במתנות ונלא כמו שפירשו שם רש"י ד"ה כרבי אלעאי בראשית הגז, ותוס' ד"ה כרבי אלעאי, והכא קאמר, דכיון דנהוג עלמא בראשית הגז, תנן במתניתין לאפוקי משיטתו, אבל במתנות בלאו הכי לא קיימא לן כוותיה. ובדעת רש"י כתב המהרש"א, דלא גריס בברייתא דלעיל (קלו.) מתנות, אלא רק ראשית הגז.

(יז) רש"י ד"ה לצורך, בתוה"ד, דאותו ואת בנו וכו' הוה אמינא דאינו נוהג אלא במוקדשין דהא במוקדשין כתיב וכו'. דהיינו שמבאר ההחידוש באותו ואת בנו מה שנוהג בחולין. והעיר בתוס' הרא"ש, דלישנא משמע דהחידוש הוא במה שנוהג במוקדשין, דומיא דגיד הנשה. ומשום הכי פירש, דהחידוש הוא מה שנוהג במוקדשין, דסלקא דעתין דכיון ד"שור" הפסיק הענין, בחולין דוקא איירינן ולא במוקדשין, קא משמע לן דאף במוקדשין, משום דה"וי"ו ד"שור" ערביה.

(יח) תוס' ד"ה כל היכא דתנן וכו'. תימה וכו'. ובתוס' הרא"ש תירץ עוד, דנקט גיד הנשה משום דפריך עלה, "ולאו מי אוקימתא בולדות קדשים", וההיא פירכא שייך דוקא בגיד הנשה, דעלה אוקמינן הכי, ולא אאותו ואת בנו. ועוד תירץ, דניחא ליה להזכיר תחלה מה שהוא שנוי לצורך, אבל באחרים דשלא לצורך מרובים הן, נקטיננהו תחלה. ועיין עוד במהרש"א שכתב דמפירוש רש"י ב"ה לצורך משמע, ד"לצורך" היינו בין הנהו דנוהגים בין בחולין בין במוקדשין ובין הנהו דנהיגי דוקא בחולין, ולפי זה אתי שפיר דרובן לצורך, ולא רק באותו ואת בנו וגיד הנשה.

(יט) גמ', בחולין אבל לא במוקדשין אמאי לא וכו'. הקשו בחידושי הרמב"ן והרשב"א, היכי סלקא דעתין דמשלח האם, הא של הקדש היא. ותירצו, דלא סלקא דעתיה הכי, אלא דסבר דכיון דאינו יכול לשלח האם לא יקח הבנים, קא משמע לן קרא שיכול לקחת אותם, משום דאינו מצווה על שילוח האם. אמנם מרש"י ד"ה פטור מלשלח שכתב (בסוה"ד) ואת שאין ראוי לשלח אל תשלחנו, לכאורה משמע, דהנידון היה על שילוח ממש, ולא על לקיחה בלי שילוח. ועיין באות הבאה.

(כ) גמ', שלח תשלח את האם במי שאתה מצווה לשלחו יצא זה שאי אתה

כיון דהשתא אכתי לא ידעינן הסברא ד"מתנות דכהן לא זבני לך" (א.ג., ב.ז.).

(ח) גמ', נותן פאה לכל אחד ואחד. והא דאין אחד מהם פוטר את חבירו, הואיל ואין השדה שלו. וביאר בתוס' הרא"ש, דהיינו, דשדה של חבירו שבאמצע מפסקת, כיון דאית בה חיוב פאה של אחר.

(ט) גמ', אבל שויר בעל השדה נותן פאה על הכל. פירש רש"י ב"ה אבל שויר, דנותן פאה בורעים ופוטר את האילנות. והקשה בתוס' הרא"ש, הא תנן בכלאים (פ"ב מ"ה) דאפילו ב' מיני זרעים אין פוטר מין אחד את האחר וצריך ליתן ב' פאות, כל שכן שהזרעים לא יפטרו את האילנות. והביא, שהר"ש בפאה (שם) פירש, דהמוכר נותן מהאילנות ששויר על אילנות שמכר. אבל כתב, דהכא משמע כפירוש רש"י, מדקאמר בסמוך, "והוא שהתחיל בעל השדה לקצור", ומשמע שמתחילת קציר הזרעים, חל החיוב על האילנות, ואי כהר"ש, דנותן מן האילנות על האילנות, לא חל החיוב עד תחילת לקיטת האילנות. ותו קשיא דהא דלא מועיל לפטור באינו מינו כדלעיל. וביאר, דשאני הכא, כיון שעיקרו שדה לבן אלא שעלו בו קלחי אילן, ומכרן לעקרן עם פירותיהן, הלכך זרעים עיקר ופוטרים את האילנות. וכתב, דלפי זה מיושבת נמי שיטת הר"ש, דאף שכתב דנותן מן האילנות על האילנות, מכל מקום, כיון דזרעים עיקר, חל חיוב הפאה על כל השדה ביחד, וכיון שהתחיל בקצירת הזרעים, היינו נמי תחילת חלות החיוב דאילנות.

(י) גמ', אלא הכא מעידנא דאתחיל למיגז לא מחייב בכוליה עדריה. לכאורה לפי מה שביאר בחידושי הר"ן [הובא באות ד], דטעמיה דרב חסדא בגזו ומכר, דהחיוב מתחיל משעה שיש לו ה' צאן ורוצה לגזון, אף שלא התחיל לגזון, מאי פריך ליה רבא, הא לשיטתיה אף קודם שהתחיל לגזון איחייב ליה בכוליה. (א.ל.) וצריך לומר דפריך על עצם סברתו של רב חסדא דאיהו סבר כרב נתן בר' הושעיא].

פרק שילוח הקן

דף קלח ע"ב

(יא) מתני', ושילוח הקן אינו נוהג אלא בשאינו מזומן וכו'. לקמן (קלט.) איתא, דאפילו רק הבנים מזומנים, פטור. וכתב המנחת חינוך (מצוה תקמה אות כ), דהיינו בין שהאם מזומנת בין הבנים, כיון דילפינן לקמן (קלט.): מ"בדרך" פרט לשקיננו בידך, בתרוייהו שייך האי מיעוטא, וכן מלשון "כי יקרא" וכו', משמע דכל הקן צריך להיות בדרך אקראי ולא מזומן. והוכיח, מהא דפריך לקמן (שם) אמוקדשין, אי דאקדשיה לקן מי מיחייב, הא הוי מזומן, ולא אמרינן דאקדשיה לאם וקננה על ביצים שאינם מזומנים, והיינו משום דבהאי גוונא נמי פטור. [אמנם עיין שם דפריך "נימא דאקדשיה לאם". ועיין שם מה שנתבאר באות ו].

(יב) מתני', ואיזהו שאינו מזומן וכו'. התפארת יעקב (לקמן קלט.) דן, מאימת חשיב "אינו מזומן" אם דוקא שאינם שלו, או אפילו באופן שאינו יכול להשמש בהם, כגון שמרדו וברחו מביתו אף שעדיין הם בבעלותו. ודקדק מלישנא דמתניתין דקתני, "ואיזהו וכו' כגון שקננו בפרדס", מדאיצטריך לפרושי, משמע דאף שהם שלו חשיב אינו מזומן כיוון שאינם בידו, עוד כתב, דאפילו מרדו באופן שלא נתיאשו עדיין הבעלים מהם נמי הוי אינו מזומן, ועיין שם מה שהוכיח, ועיין נמי לקמן (קלט.) אות יב, ובאות הבאה.

(יג) מתני', שקננו בפרדס. כתב התפארת ישראל (חולין פי"ב מ"א אות ג),

הדרגת היוזמי

מסכת חולין דף קלח – דף קלט

יד חשוון – טו חשוון התשע"ב

ברשותו וכו'. כתב בחידושי הריטב"א, דעיקר הפירכא מדינא ד"שלו", דאין יכול להקדיש שאינה שלו. אמנם אם היו הביצים שלו, אף דאינם ברשותו כמו בחצירו, כיוון שאינם ברשות הגולן, נמי יכול להקדיש. ולענין שילוח הקן, אם היו הביצים שלו אף שאינם בחצרו שלו, פטור משלוח, דחשיב "מוזמן", אף שהם בחצר שאינה משתמרת לדעתו.

ה) גמ', אלא דאגבהה לאם ואקדשה והדרה. כתב בחידושי הרמב"ן, דאיירי שנטלה על מנת להקדישה, ולא על מנת לקחתה לעצמו, דהא תנן לקמן (קמא). הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים, חייב לשלח.

ו) גמ', אלא דאגבהה לאם וכו' מעיקרא איחייב ליה בשילוח. הקשה הלב אריה, הא בלאו הכי מיפטר משום דהאם מוזמנת, כיון דזכה בה. וכתב, דאין הכי נמי דמצוי למדחי הכי, אלא נקט האמת דליתא בהא פטור דהקדש.

ז) גמ', רב אמר במקדיש פירות שובכו ושמואל ורבי יוחנן אמרו במקדיש לבדק הבית. הרמב"ם (פי"ג משחיטה ה"כ) פסק כשמואל ורבי יוחנן. ועיין לעיל (קלח): אות כב, מה שנתבאר בדבריו.

ח) רש"י ד"ה במקדיש פירות שובכו, בתוה"ד, לעולת נדבה. כתב הרש"ש, דאפשר שפירש כן דוקא, ולא בנדר, כי היכי דנתי שפיר אף לרבי שמעון, דסבירא ליה בשבועות (מב:), קדשים שחייב באחריותן הרי הן כשלו, ואם כן, לא שייך בהם טעמא דאמר לעיל (קלח): יצא זה שאתה מצווה להביאו ליד גזבר, דמאי אכפת ליה, הרי הבעלים יתחייבו להביא אחר. אמנם כתב, דלפי מה שהביאו התוס' (שם) ד"ה יצא זה בשמו, דמפרש, משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה, האי טעמא שייך בכל הקדשים.

ט) גמ', דקדושת דמים בעלמא כיון דמרדה פקעה קדושתיהו. הקשה בחידושי הרשב"א, כיוון דאין קדושה פוקעת בכדי כדאיתא בנדרים (כט:).

קדושה שבהן להיכן הלכה, וביאר [וכן בחידושי הרמב"ן], דקדושת דמים אינו קנין הגוף להקדש, אלא שיש להקדש שיעבוד ממון עליו, דאפילו בקנין הגוף ממש אמרינן כהאי גוונא, כדאיתא בבבא קמא (קטו:), גבי נשברה חבית של דבש ושטף נהר חמורו של חבירו, דהיכא דאין הבעלים יכולים להציל, יכול למימר מהפקירא קזכינא, אלמא דיצא מרשות בעלים והווי הפקר, והכי נמי כשמרדה יצאה גבוה, ונעשית חולין והפקר, אלא, דלרבי יוחנן אמרינן משום "לה" הארץ ומלאה", דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה, והיינו, דחזור ומתקדש. ועיין באות הבאה.

י) גמ', דכיון דקדשי קדושת הגוף לא פקע קדושתיהו אבל וכו' דקדושת דמים כיון דמרדה פקעה קדושתיהו. עיין באות הקודמת מה שהובא מחידושי הרמב"ן לבאר טעמא דפקעה קדושה בקדושת דמים. ועיין בקובץ שיעורים קידושין (אות מב) שביאר החילוק בין קדושת הגוף לקדושת דמים, דבקדושת הגוף, הקנין בא מכח ההקדש, ובדמים, ההקדש בא מכח הקנין, ומשום הכי, בקדושת הגוף לא פקעה, כיון דמרדה לא מפקיע אלא הממון ולא הקדושה, אבל בקדושת דמים דנפקע הממון, גורר אחריו גם את הקדושה, ומשום הכי פקעה הקדושה.

יא) גמ', דרבי יוחנן אדרבי יוחנן נמי לא קשיא הא דאמר הרי עלי הא דאמר הרי זו. פירש רש"י ד"ה הא דאמר הרי עלי, אף על גב דבי גזא דרחמנא הוא לא קיים נדרו. ונהיינו, דבאמת לא יצא מרשות הקדש, אלא דמחוייב להביא עוד, משום נדרו. אבל בחידושי הרמב"ן מפרש, דכשאמר הרי עלי, כיון דכי מרדו חייב לשלם, הרי הוא כחילול ויצא לחולין. ונהיינו, משום דשייך חילול והפקעת הקדש בקדושת דמים, דאינון אלא שעבוד ממון להקדש. וכמו שנתבאר בשמו באות טז].

מצווה לשלחו אלא להביאו לידי גזבר. לכאורה צריך עיון דלקמן (קמא). בעי לדרוש מהכפילות ד"תשלח", אפילו צריך הבנים לדבר מצוה, כגון לקן יולדת. (א.ג.ג.). ואמנם לביאור הרמב"ן והרשב"א [הובא באות הקודמת] דהוי סלקא דעתין שלא שלח, וממילא לא יקח את הבנים, ניחא, דהכא לא דרשינן שלא שלח, אלא דילפינן ממשמעותא דקרא, דבמי שאין אתה מצוה לשלחו אין איסור ליקח הבנים בלי לשלח, אבל לפירוש רש"י ד"ה פטור מלשלח, דהסלקא דעתך היה שישלח, לכאורה דרשינן לה מכפילות הלשון. (ש.א.ג.). ולכאורה יש לומר, דאף לרש"י דרשינן משינוי הלשון, ולא מהכפילות. וכן משמעות דברי רש"י (כתב יד) שהובא במהרש"ל, עיין שם, בד"ה אמר קרא שלח תשלח. (א.י.ג.).]

כא) תוס' ד"ה יצא זה וכו', בתוה"ד, ופירש בקונטרס מתקח לך וכו'. ובחידושי הרשב"א תירץ עוד, דנפקא מינה ביונה של הקדש היושבת על ביצי תסיל, דאינם הקדש, וביונה דחולין חייב לשלח כדאיתא לקמן (קמ:): עיין שם. ועיין במנחת חינוך (מצוה תקמה אות יח).

כב) בא"ד, ואף על גב דבבבא קמא בדק הבית מועלין. ובתוס' הרא"ש תירץ, דאף בקדשי בדק הבית ליכא למעטינהו מתקח לך, כיון דשריין בהדייה, קרינן ביה תקח לך. אבל הרמב"ם (פי"ג משחיטה ה"כ) כתב לדינא דמתניתין בקדשי בדק הבית, והביא קרא ד"תקח לך", וביאר הלחם משנה, דקדשי מזבח לא הוצרך הרמב"ם לפרש, דכבר פירש בדין עוף שהרג את הנפש, דתרוייהו מחד קרא נפקי. ונקט קדשי בדק הבית [דפוסק כשמואל ורבי יוחנן לקמן (קלט)]. באות ז, וכתב טעמא דתקח לך, שהוא פשוט יותר.

דף קלט ע"א

א) גמ', אי דגמר דיניה בר קטלא הוא. פירש רש"י ד"ה בר קטלא הוא, ומהיכן נמלט. והקשה בחידושי הריטב"א, דמאי קשיא, דלמא ברח. אלא הכי פירושו, דכיון דנגמר דינו אסור בהנאה, כדאיתא בבבא קמא (מא:), ולא אמרה תורה שלח לתקלה. וכן פירש בחידושי הר"ן. ויש לומר דרש"י לא פירש כן, משום דאזיל טעמיה, לפי מה שהביאו התוס' לעיל (קלח): ד"ה יצא זה בשמו, דהא דאמרינן, "יצא זה שאתה מצווה להביאו ליד גזבר", היינו, משום שלח לתקלה, ואם כן, אין לפרש, דהיינו דפריך בר קטלא הוא, דהיא גופא מאי דבעי רבינא לאשמועינן (א.י.ג.). ועוד פירש הריטב"א, דכל המוצאו מחוייב להמיתו, כדאיתא בבבא קמא (טו:), והיכי אמר ביה רחמנא לשלחו. וכתב הלב אריה, דרש"י נמי כיון לכך, במה שכתב "ומהיכן נמלט", דהיינו, מאיזה דין נמלט, הא מחוייב סקילה, דלא פירש "איך נמלט". וכן משמע מפירושו לקמן (קמ). ד"ה בר קטלא הוא.

ב) גמ', ובעי לקיומי ביה ובערת הרע מקרבך. פירש בחידושי הריטב"א, דאף דכתיב לענין אדם, מכל מקום כל שכן בבמה.

ג) גמ', שם. בחידושי הר"ן הביא, יש שהקשו, דליתני עשה ולא תעשה דשילוח ולידחי עשה ד"וביערת", [דהשתא עשה דשילוח אלים, דאית ביה נמי לאון]. ותיצרו, דעשה דובערת עדיף טפי, דמיחייב על כרחו לבערו, אבל עשה ולא תעשה דשילוח, אם לא רצה ליקח הבנים, פטור מלשלח, ועשה כי האי, לא דחי אפילו לאו גרידא. [ועיין עוד לקמן (עמוד ב')] אות יז. ודף (קמ:): אות כד. אבל הר"ן גופיה כתב, דלא קשיא כלל, כיוון דלא אמרינן אלא ד"עשה דוחה לא תעשה", אבל עשה לא דוחה עשה, אפילו עשה אלים, דאית ביה נמי לאו.

ד) גמ', אלא דחזא קן בעלמא ואקדשא איש כי יקדיש את ביתו מה ביתו

ד"ש"לח תשלח", ואם כן, כיון דלפי האמת ילפינן מהאי קרא לקמן (קמא), דאף לדבר מצוה בעי שילוח, אין מקור מכאן שחייב בשילוח. ועיין לקמן (קמ): אות כד].

יח) גמ', וכי מאחר שסופו לרבות כל דבר. ביאר התוס' הרא"ש משום דכתיב "על הארץ". [וכן מבואר ברמב"ם (פ"ג משחיטה הי"ז)]. ומכל מקום "בכל עץ" נמי איצטריך, דלא תימא דוקא על הארץ ולא על האילן. ומשום הכי לא פריך (להלן) אלא מ"בדרך" ומ"לפניך", ולא מ"כל עץ". אמנם בתוס' ד"ה בדרך כדרב יהודה הקשו, אמאי איצטריך "על הארץ". ומבואר דלא כדבריו.

יט) גמ', מכי יקרא נפקא כי יקרא פרט למוזמן. הקשה התוס' הרא"ש, הא ילפינן מינה לעיל "במאורע לפניך", דאינו חייב לחזור בהרים. וכתב, דאפילו הכי מפשיטה דקרא משמע דמאורע פרט למוזמן. והתורת חיים כתב, דדרשא ד"במאורע לפניך", אינו אלא אסמכתא, דללמד שאינו מחוייב לחזור בהרים, לא בעי קרא, כמו גבי השבת אבידה, דכתיב "השב תשיבם" (דברים כב א), לא מצרכינן קרא למעט שאינו מחוייב לחזור בהרים. ובחידושי החתם סופר תירץ, דהילפותא (דלא מחוייב לחזור) אינה מלשון "יקרא", אלא מדכתיב "כ"י", דהוא לשון "אם", ופירושו, שאינו מחוייב לחזור, אלא אם ימצא ישלח, והכא דרשינן מ"יקרא" פרט למוזמן. ולפי זה מיושבת נמי הערת התורת חיים, אמאי בהשבת אבידה לא מצרכינן לקרא שלא יחזור בהרים, דהתם נמי ילפינן לה מדכתיב "כי תראה", (דברים שם).

כ) גמ', אלא לפניך לאתווי וכו' בדרך לכדרב יהודה וכו'. ולא מצריך "על העץ". וביאר התוס' הרא"ש [שהובא באות כג], דהא לא מייתר, ד"על הארץ" הוה משמע דוקא על הארץ, אבל לא על האילן.

כא) גמ', מצא קן בים חייב בשילוח. פירש רש"י ד"ה קן בים, שטף הים את האילן והיה קן בראשו. ומה שלא פירש כפשוטו, שמצא קן על הים ביאר המעשה רוקח (פ"ג משחיטה הי"ז), משום דלא שכיח. אמנם הרמב"ם (שם) פירש כן.

כב) גמ', שם. הרמב"ם (פ"ג משחיטה הי"ז) כתב, המוצא קן על המים. [וכן כתב רש"י בשבת (פג): ד"ה הא נמי, דים לאו דוקא, אלא הוא הדין שאר נהרות]. וכן כתב (הרמב"ם) גבי בראשו של אדם שהוא הדין שאר בעלי חיים, דלא נאמר "על הארץ". [דמרבינן מיניה אדמה על ראשו של אדם] ו"בדרך" [דמרבינן מיני הים ודרך שמים], אלא שדיבר הכתוב בהווה. וכתב הכסף משנה, איני יודע לו טעם. וכתב הב"ח (יורה דעה סימן רצב), דמוכח כדברי הרמב"ם מהא דכתיב "אפרוחים או ביצים", ומרבינן, אפילו אפרוח אחד, אם כן, מה שכתב "אפרוחים" משום דדיבר הכתוב בהווה, הכי נמי על העץ ועל הארץ.

כג) תוס' ד"ה בדרך כדרב יהודה, ואם תאמר אמאי איצטריך וכו' לא ליכתוב בדרך ולשתוק מעל הארץ. לכאורה יש לתרץ לפי מה שביאר התוס' הרא"ש, דהא דאמרינן "וכי מאחר שסופינו לרבות כל דבר" היינו משום דכתיב "על הארץ", אם כן איצטריך "על הארץ" לרבות כל דבר אפילו רשות היחיד ורשות הרבים. ואייתר "בדרך" ו"על העץ" למאי דרשינן, דבלאו הכי לא ידעינן. וכן תירץ המהרש"א.

כד) גמ', מצא קן בראשו של אדם. הרמב"ם (פ"ג משחיטה הי"ז) כתב דין זה אף בכל בעלי חיים. וביאר הכסף משנה, אף דבגמ' נקט "אדם", טעמא שייך אף בשאר בעלי חיים, דהא ילפינן לה מדכתיב "ואדמה על ראשו", ופירש רש"י ד"ה ואדמה על ראשו, אף על פי שהיה בראשו לא איבדה את שמה. והאי טעמא שייך אף בראש של שאר בעלי חיים. ובספר שיח השדה (חלק ג')

יב) תוס' ד"ה כיון דמרדו פקעה קדושתיהוה, שמעינן מהכא דאזוים ותרגולים שמרדו וכו'. הקשה המהרש"א, אמאי לא מוכחי טפי ממאי דאוקימנא למתניתין [לכולי עלמא] דהקדישם ומרדו, דבחולין כהאי גוונא חייב בשילוח, אלמא הפקר נינהו. ולקמן (עמוד ב) נמי איתא, "לפניך", לאתווי שהיו לפניך ומרדו. ותירץ הלב אריה, דאילו מהא דלא חשיב מוזמן, לא מוכח דפקע מרשותו, דאף באופן שהוא שלו, אלא שאין יכול להשתמש בו, לא חשיב מוזמן. [ועיין במה שכתבנו לעיל (קלח): אות יב]. ודווקא מהא דבמרדו פקעה קדושתן מוכח דאף בחולין פקע הבעלות ונעשה הפקר. [אמנם מלשון התוס' שכתבו (בסוף דבריהם), "כיון דמרדו הוה הפקר וחייבין בשילוח", לכאורה לא נראה דהיינו כוונתן, אלא כמו שהבין המהרש"א, שהוכיחו מהא דלא חשיב במרדו מוזמן, אלמא הוה הפקר. (א.י.ג.).]

יג) רש"י ד"ה דמיחסר הקרבה, בתוה"ד, הרי עלי להביאו לעזרה. וכן כתב במעילה (יט). ד"ה עד שיצא מן ההקדש לחול, דיוצא ידי חובתו כשמביאו לעזרה. וכן כתבו התוס' לעיל (כב): ד"ה והביא. אבל הרמב"ם (פ"ד ממעשה הקרבנות ה"ה) כתב, דחייב באחריותו עד שיקריב כמו שנדר.

יד) תוס' ד"ה לפי שמצינו, בתוה"ד, ואם כן אמאי קאמר וכו' היאך דומה ערך להקדש שנתחלל. ותירץ בתוס' הרא"ש, כיון דהדמים באים מכח ערך הקצוב על הגוף, שפיר דמי לחילול הקדש. ובלב אריה ביאר עוד, דכל ערכין הוי כמקדיש גוף הנערך, והדמים שנותן, הם כמו חילול הגוף.

דף קל"ט ע"ב

טו) גמ', אלא וכו' הכל מודים בערכין דאף דלא אמר עלי מיחייב וכו' חולין הן בדרך עד שיבואו לידי גזבר. ואתי למימר ב' דינים, א. דאף דלא אמר "עלי" שייך לחייבו. ב. דחייב באחריותו, כדיליף רבי נתן מהאי קרא. ועיין ברמב"ם (פ"ג מערכין וחרמין הי"ג), שכתב להאי דינא אף באומר "דמי עלי". וכתב הברכת הזבח בערכין (כ): דבדמים היינו פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש דריש סוגיין (לעיל עמוד א), [דדוקא ב"ערכי עלי" איתא לברייתא דרבי נתן] והרמב"ם פסק כרבי יוחנן, ובערכין פסק לדינא דרבי נתן.

טז) גמ', הכל מודים בערכין דאע"ג דלא אמר עלי מיחייב. הרמב"ם (פ"ג מערכין הי"ג) כתב האי דינא אף בדמים, [האומר "דמי עלי"]. וביאר המוצל מאש בערכין (כ): משום דהתם (שם יח): מקיש דמים לערכין. ובחידושי הגרי"ז ערכין (ד): ביאר, דדמי עלי היינו חלות דין בגופו כמו ערכין. ועיין שם שמסתפק בדמי דיקלא [אליבא דהרמב"ם] דאפשר דאינו אלא בדמי אדם, וכדלעיל.

יז) גמ', יכול יחזור בהרים ובגבעות וכו'. מכאן הוכיח בשו"ת חוות יאיר (סימן סז), דהרואה קן, חייב לשלח, ואינו רשאי לילך לדרכו, ואינה מצוה קיומית בלבד, דאי לאו הכי, מאי סלקא דעתך דיחזור בהרים וכו'. והטעם שחייבה התורה, כדי לעורר רחמי הקב"ה על בניו שבגלות כשם שהעוף תעוף ותפרח ממקום למקום לבקש את בניה. אמנם בחידושי החתם סופר כתב, דאדרבא כיוון דמרבי מקרא דאין מחוייב לחזור בהרים, מוכח שלא כדבריו. ופליג עליה, דודאי אינו מחוייב לשלח אלא אם רצה לקחת העופות. וכן כתבו המרומי שדה והחזון איש (יורה דעה סימן קעה אות ב), וביאר החזון איש, דלאחר דמרבינן מקרא דאין מחוייב לחזור בהרים, כוונת התורה, דאין חיוב על כל אדם לקיים פעם אחת בחייו שילוח הקן, ואם כן גם כשרואה אין מחוייב לשלח. [ולכאורה יש לדחות אף עיקר ראיית החוות יאיר דרש"י בד"ה הכי גרסינן מבאר, דהסלקא דעתך דיחזור בהרים, היינו מיתורא

הדרגת היוזמי

מסכת חולין דף קלט - דף קמ

טו חשוון - טז חשוון התשע"ב

בשער המלך, קודם שבאה אסתר אצל המלך אחשוורוש, מהיכן מצא היתר לכך. וקאמר, דראה ברוח הקודש דרמוזו שמו בתורה בתיבת "מר דרור" (שמות ל, כג) דמתרגם מירא דכיא, שהוא מרדכי, וכתיב ברישא דקרא "ואתה קח לך" כלומר, קח לך איש כמותך, הדומה לך, והוא מר דרור זה מרדכי, והלא לא קם בישראל כמשה, אלא על כרחך שהוא דומה לו במה שבתחלת גידולו של משה נתקרב למלכות בבית פרעה, ואחר כך היה גואלן של ישראל, הכי נמי גואלן של ישראל בדור ההוא, שהוא מרדכי יתקרב למלכות וישב בשער המלך בתחילת גידולו.

לא) תוס' ד"ה שכסוי הדם נוהג, תימה אמאי לא תני וכו'. **ובחידושי הרמב"ן** תירץ, דדוקא בדבר התלוי בזרעו כגון אותו ואת בנו ושילוח הקן שייך למתניה דנוהג בזכרים ובנקבות ויש בזה חידוש, אבל כיוסי הדם דלא תלוי בזרעו, לא שייך. **נמה שכתב גבי שילוח דחוששין לזרעו,** לאו דוקא הוא, דהא איתא **לעיל** (קלו:), דאפילו בביצים שאינם שלו מיחייב, אלא רצה לומר, דבעינן שיהיה בו מנהג אס. עוד תירץ, משום דרבי אליעזר פליג בקורא זכר, לא בעי למתני זכרים ונקבות, דבפלוגתא לא קמיירי.

לב) גמ', אמרה קירי בירי. עיין בגליון הגמ', דצריך לומר, "קירי כירי", דהוא לשון עבד. אבל **התורת חיים** כתב, דצריך לגרוס "בירי", ד"כירי" הוא לשון אדנות כמו "קירי". כדאיתא **במדרש רבה** (במדבר ד כ), גבי "ודוד מכרכר בכל עוז לפני ה'" (שמואל ב ו יד). **והלב אריה** כתב דצריך לומר בירי, דאי אמרה כירי, היאך הבדילה חברתה בין קרף לכ"ף, ושמעה שאמרה "כירי" ולא "קירי". **אמנם בסמוך אמרין** דדברו על ידי כשפים **עייין ברש"י ד"ה אלא במילין**, ואולי משום הכי שייך שפיר להבדיל, על פי ההיגוי האמיתין.

דף קמ ע"א

א) רש"י ד"ה והא בהדיא כתיב, נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה. העיר **הרש"ש, דרש"י בפירוש התורה** (ויקרא כב ח) מפרש, דלענין הטומאה הוהיר הכתוב ולא איסור אכילה, ואמאי לא מייתי קרא ד"ובשר בשדה טרפה לא תאכלו" (שמות כב ל), דמיניה ילפינן לכל טרפה דאסורה באכילה.

ב) גמ', בעוף שהרג את הנפש. הקשה **בחידושי הגרע"א**, אמאי לא פסלינן ליה משום מכשיר כמכפר, דשור הנוגח פסול להקרבה, כדרשין **בבבא קמא** (מ:): **[["ומן הצאן" (ויקרא א ב) להוציא את הנוגח.** ואפילו בלא נגמר דינו נמי פסול להקרבה ומשום הכי פסול נמי למכפר בחוץ. **נכמו שביאר רש"י ד"ה אף בחוץ עשה מכשיר כמכפר.**

ג) רש"י ד"ה אף בחוץ עשה מכשיר כמכפר, שער המשתלח דאסור במום. הקשה **בחידושי הרמב"ן**, דטפי הוה ליה למימר דפסול בטרפיפה, דבהאי פסול איירינן בסוגיין. וכתב **המהרש"א**, מיהו קושטא הוא דיש פסול מחוסר אבר בצפרים, ומשעיר המשתלח דאסור במום, ילפינן ליה, דלא איצטריך "חיות" **[למסקנא]** דלרשא דחיין ראשי איברים שלה, **[דהיינו פסול מחוסר אבר],** אלא לטריפה כדרבא, או כרב נחמן בר יצחק, **נכמו שכתבו התוס' ד"ה שלא יזווג,** דלא פליגי. אבל **בחידושי הרמב"ן** כתב, דלא ילפינן פסול מום בדרשא ד"מכשיר כמכפר", כיון ד"מכשיר" היינו עוף, ומכפר היינו בהמה, ואין המום הפסול בשניהם שוה, שבהמה נפסלת במום, ועוף דוקא במחוסר אבר, ומחוסר אבר נמי לא ילפינן מינה, משום דמום קבוע נאסר לגבוה ולהדיוט שרי, וגם למסקנא, ילפינן מחוסר אבר בצפרים מ"חיות", דבעינן שחיין ראשי איברים שלה.

ד) רש"י ד"ה אלא בשחוטה, בתוה"ד, ויכול לשורפה אחר שחיטה. כתב

לחולין דף קלט: כתב, דהרמב"ם אוקמה דוקא בבעלי חיים, משום דבאדם, הרי קנה את הקן שבראשו בקנין חצר, והוה ליה מזומן. אמנם **בספר הערות למסכת חולין** כתב, דאיכא לאוקמא בגוי, דלית ליה קנין חצר, אי נמי, באין מתכוין לזכות בו.

כה) גמ', שם. כתב **בערוך השלח** (יורה דעה סימן רצב סעיף יז), דנמצא אצל הפראים במדינת הודו המתבודדים ביערים במקום אחד, ונקבץ עפר על ראשם, ומפני ריבוי העופות יש שעושים קינים על ראשיהם. **ובהגהות מהרש"ם** כתב, דבימים הקדמונים היו נזירים מתבודדים ביער, וקושרים עצמן לאילן זמן רב ואין זוים משם, ויתכן שיקבץ עפר על ראשם.

כו) גמ', משה מן התורה מנין וכו' המן מן התורה וכו' אסתר ומרדכי. ביאר **המהרש"א** (חידושי אגדות) דשאל בהם טפי מאחרוני, משום דמצינו דגבייהו מצינו שמות נוספים, כגון משה, שנקרא טוביה ואביגדור, וכו' כדאיתא **במגילה** (יג.) והמן נקרא ממוכן כדאיתא **במגילה** (יב:), ואסתר היא הדסה כדכתיב **במגילת אסתר** (ב ז), ומרדכי נקרא פתחיה כדאיתא **במנחות** (סה:), והיה לבעל הדין לחלוק ולומר, שאלו שמות המיוחדים להם אינם עיקר מן התורה, כגון משה, אינו שמו האמיתי, ורק בת פרעה נתנה לו, כדכתיב (שמות ב י) "ותקרא שמו משה", וכן המן ומרדכי ואסתר שמות פרסיים הם, כי המגילה נכתבה על ידי הפרסים כמו שכתב **האבן עזרא**, ועל כן אמר שם משה מן התורה מנין, וקאמר בשגם וכו', והיינו, דגם קודם שבת פרעה קראתו בשם זה, נקרא כן על שם שמשה את ישראל מן הים, דמשום הכי לא נקרא "נמשה", או "משווי". וכן מרדכי אסתר והמן נקראו כן לפני שכך נקראו בפי בני אדם. ועיין באות הבאה.

כז) גמ' שנאמר בשגם הוא בשר. הטעם שנרמו בתורה בפרשת דור המבול, ביאר **המהרש"א** (חידושי אגדות), שדור המבול לא האמינו בהשגחה פרטית כדאיתא **בסנהדרין** (קח:), ונפרע מהם מדה במדה, דבטבע היה צריך להיות העולם מלא מים, ובמאמרו יתברך נקוו המים (בראשית א ט), והדבר נתפרסם על ידי משה רבינו שקרע את הים, ועברו ישראל ביבשה ואת המצרים טבע בים.

כח) גמ' המן מן התורה מנין וכו'. ביאר **המהרש"א** (חידושי אגדות), דהאי קרא שייך גביה משום דהמן מעמלק שהוא זרע עשיו, וכחם מנחש הקדמוני דפיתה לחוה לאכול מן העץ. ו"ואנכי הסתר אסתיר פני וגו'" נאמר באסתר משום דבימיה נתקיים האי קרא, כיוון שרחקו והסתירו עצמם מדיבור "אנכי ה' אלקיך" והשתחוו לצלם. וכן במרדכי, שעל ידו זכו ונעשו בני חורין, מלשון "מר דרור", משום דהוא וסייעתו לא רצו להשתחוות לצלם. ועוד, כיוון שהוא ראש לגדולה ולשם טוב, נמשל לראש הבשמים שבשמן המשחה.

כט) גמ', אסתר מן התורה מנין וכו'. ביאר **בספר בניהו**, דאמר לה, משום שהיתה תביעה על מרדכי שלא הצניע את אסתר כראוי, וגרם בכך שנלקחה לאחשוורוש. אלא כיוון שידע שעל ידה תבוא ההצלה. צדק בכך, וידע זאת מהא שנרמזה בתיבת "אסתיר", כיון שאת היו"ד לא מבטאים, ודרש לקרא, "ואנכי הסתר" שיהיה הסתרה לישראל במיעוט השגחה מאיתו יתברך, אבל "אסתר" שרמזה בתיבות "אסתיר" היא תהיה "את פני", הוא הרצון המכונה בשם פנים, ביום ההוא, דאסתר צריכה להיות בגילוי, והבין מכך שתנשא לאחשוורוש, ועל ידי כך תבוא ההצלה לישראל. ועיין באות הבאה.

ל) גמ', מרדכי מן התורה מנין. עיין באות הקודמת. וביאר **הבניהו**, דהיתה תביעה על מרדכי שמתחילה נתוודע לרשות ונתערב עם שרי המלוכה, וישב

(ז) בא"ד, ואם תאמר חיות למה לי ויש לומר דלא פליגי וכו'. דהיינו, דאפשר ללמוד מדרשא ד"מכשיר כמכפר" גם לענין מחוסר אבר. וכן משמע ברש"י ד"ה אף בחוץ. ובחידושי הרמב"ן פליג, משום דאין שוה פסול מום דבהמה ובעוף [דעוף אין נפסל אלא במחוסר אבר]. וכן כתב הר"ש בנגעים (פי"ד מ"ה), ועיין באות ג.

(יא) תוס' ד"ה לצפרים שהחליפן בעבודה זרה, כאן נמי צריך לומר דלכפרה כשרות וכו'. אבל בחידושי הר"ן כתב דודאי פסולים לכפרה, כיון דהתורה אמרה "והיית חרם כמוהו" (דברים ז כו), ודרשינן, כל שאתה מהייה הימנו הרי הוא כמוהו, והיאך יהיה כשר לכפרה. והא דלא מיפסיל משום דרבי ישמעאל, הביא (הר"ן) דיש שתירצו, דכל הנך תירוצא לאו אליבא דרבי ישמעאל מסקינן, דהוא סליק בקושיא. וסיים דגם זה דוחק.

(יב) גמ', אפרוחים טרפות פטור משלוח מאי טעמא תקח לך ולא לכלביך. הרמב"ם (פי"ג משחיטה ה"ט) כתב, דביצים טריפות, הרי הם כביצים מזורות דפטור משלוח. ותמה הב"ח (יורה דעה סימן רצב) דטריפה ילפינן הכא מקרא, והוא הדין לביצים טריפות, ואיפכא הוה ליה למימר, דביצים מזורות פטורות משלוח, כמו טריפות, וכדתנן לקמן (עמוד ב) דלא דמו לאפרוחים דהוו בני קיימא. ועיין לקמן (עמוד ב') אות יז.

דף קמ ע"ב

(יג) גמ', אפרוח שאמו טריפה חייב בשלוח. כתב בחידושי רבי מאיר שמחה, דדוקא אפרוח, אבל ביצים שאמן טריפה פטור משלוח, דקרינן ביה, "תקח לך ולא לכלביך" דהא אסורות, כדאיתא לעיל (נח).

(יד) גמ', שם. הקשה בחידושי רבי מאיר שמחה, היאך ישלח את האם, הא לא אמרה תורה שלח לתקלה, ואף לענין שלוח הקן אמרינן הכי, כמו שכתבו התוס' לעיל (קלח:): ד"ה יצא זה. וכתב, דאיכא לאוקמא בטריפה דמינכרא. אך הקשה, לדברי התוס' לעיל (נג:): ד"ה דרוסה שאמרו צריכה, דודאי דרוסה אין לה תקנה אפילו בבדיקה, קשה. דעיקר טריפה דקרא היינו דרוסה, כמו שכתב הרמב"ם (פי"ד ממאכלות אסורות ה"ו). ותירץ, דהא דקיימא לן, שאסורה אפילו בשנבדקה, היינו משום דהוויא ספק דרוסה, וספק דרוסה דלא מוקמינן אחזקה, כתבו התוס' לעיל (מג). דהוא משום דדרוסה שכיחא רק מדרבנן, אם כן שפיר אמרה התורה שלח. עוד תירץ, דהא דלא אמרה תורה שלח לתקלה היינו דוקא במידי דהשלוח גורם התקלה, דבלאו הכי היה מצוה להרוג ולשרוף, אבל טריפה דאסורה בלאו הכי, לא אמרינן להאי כללא.

(טו) גמ', הושיט ידו לקן ושחט מיעוט סימנים מהו. לכאורה קשה, אמאי יפטר, הרי כשבא ומצאן היו ראיות ונתחייב, ותו לא לפקע, וכדאיתא לעיל (קלט:), מעיקרא איחייב ליה בשלוח ופירש רש"י ד"ה איחייב ליה בשלוח, כשמצאן. אמנם המאירי שם פירש, דבשעה שהגביה את האם נתחייב, ומשמע, דקודם שהגביה, אף שמצאן, עדיין לא התחייב. ולפי זה אתי שפיר הכא, דאף שכשמצאן היו ראיות, יכול להפטר אחר כך.

(טז) גמ', שם. הש"ך (יורה דעה סימן רצב סקט"ו) הביא בשם ספר מעדני מלך בסוגיין, שכתב, דאיירי בגוונא דלא שהה שיעור שהיה [המבואר לעיל (לב:)], [דאם שהה ודאי שכבר נטרפה, ובודאי פטור מלשלח]. וממילא לדין דמטרפינן בכל שהוא [כמבואר ברמ"א (סימן כג ס"ב)], לא שייך הספק, דלעולם טריפה הוא ופטור מלשלח. אבל הש"ך כתב, דאיירי בנוטל את האם בהדי שחיטה, ועלה קמיבעיא לן, כיון דבההיא שעתא אכתי לא נטרפו. ועוד

הרש"ש, דמשמע דסבירא ליה דהא דכתיב (דברים יג טז) "ואת בהמתה לפי חרב", היינו דוקא בהמה, אבל עוף הווי בכלל "ושרפת באש" (שם שם יז). אמנם הרמב"ם (פי"ד מעבודת כוכבים ה"ו) כתב, והורגין כל נפש חיה. ומשמע, דגם עופות בחרב. וכתב, דאפשר להשוות דעת רש"י והרמב"ם, דלאחר הריגתם בחרב היו נשרפין. ומיישב בכך נמי הגירסא בתוס' ד"ה למעוטי צפורי עיר הנדחת (בסוה"ד), "דלשריפה קיימא", דהיינו, דלאחר הריגתן היו נשרפין ואין צריך להגהת הגיליון "להריגה". וגם במהרש"א משמע דגרסינן "לשריפה", שפירש, דהוא משום מיכתת שיעוריה. אך אכתי הקשה מדאיתא בסנהדרין (ק"ב), יצא זה שמחוסר תלישה קביצה וטריפה, אם כן הכי נמי מחוסר הריגה.

(ה) תוס' ד"ה למעוטי צפורי עיר הנדחת, בתוה"ד, ואפשר דלא ממעטינן ממשקה ישראל אלא דומיא דערלה וכלאי הכרם וכו'. אמנם התוס' במנחות (ו.) ד"ה כתב רחמנא הוכיחו מסוגיא דתמורה (כט:), דאף בהיתה לו שעת הכושר ממעטינן ממשקה ישראל. והקשה הגרע"א (שם בגליון הש"ס), דלפי זה תקשה סוגיא דהכא.

(ו) בא"ד, אפילו לכפרה מותרות וכו' מצוות לאו ליהנות נתנו. אמנם הרמב"ם (פ"ה מאיסורי מזבח ה"ט) כתב, דמנחות ונסכים מערלה וכלאי הכרם, פסולים משום מצוה הבאה בעבירה. וכתב המשנה למלך, דמשמע דסבירא ליה, דההקרה חשיבא הנאה, ולכך הקרבתו היא מצוה הבאה בעבירה. והא דלא אמרינן מצוות לאו ליהנות נתנו, כמו שכתבו התוספות, עיין מה שביאר המגיה למשנה למלך.

(ז) בא"ד, וצריך עיון בבהמת עיר הנדחת אם עבר והקדישה והקריבה וכו'. כתב המהרש"א, דבדוקא נקטו התוס' שהקדישה אחר שנעשית בהמת עיר הנדחת, דאילו הקדישה קודם לכן, לא חל עלה איסור עיר הנדחת כדאיתא בסנהדרין (ק"א:), "שללה" ולא שלל הקדש.

(ח) בסוה"ד, אם הוא קרבן כשר כיון דלשריפה קיימא. ביאר המהרש"א, דהתוס' נסתפקו אם כיון שעומד לשריפה יפסל משום כתותי מיכתת שיעורה. והקשה בחידושי הגרע"א, הא בהמת קדשים אין בה שיעור, ועוד דטפי הוה להו להתוס' להסתפק בצפורי מצורע גופא אם פסולים משום כתותי מיכתת שיעוריה, [אי נימא דיש שיעור בסימנים]. ומשום הכי פירש, דספק התוס', שמא לגבי גבוה יהיה פסול מצד עומד לשריפה אף דליכא משום כתותי מיכתת שיעוריה. והשער המלך (פי"ד מגירושין ה"ב) מוכיח מסוגיא דמנחות (ק"ב), דלרבי שמעון יש לפסול אפילו היכא דלא בעינן שיעורא, דפריך לרבי שמעון, דסבר דכל העומד לזרוק כזרוק, וכל העומד לשרף כשרוף דמי, אם כן נותר ופרה אמאי מטמאין טומאת אוכלין, ומאי פריך מפרה, הא אמרינן ביבמות (קג:), שאני התם דאפילו בשעת שריפה קרוי בגד, והכי נמי נימא גבי פרה, ומוכח, דדוקא משום כתותי מיכתת שיעוריה [היכא דבעינן שיעורא] הוא דמכשרינן ב"קראתו תורה", אבל לרבי שמעון, דאית ליה, כל העומד לשרף כשרוף, לעולם הוא פסול בעומד לשרף, והכי נמי הכא, אליבא דרבי שמעון קמיבעיא להו דיפסל משום דעומד לשרף, אף דלא בעינן שיעורא.

(ט) תוס' ד"ה שלא יזווג לה אחר, צריך עיון היאך משמע וכו'. ותירץ הרש"ש, דבקיודשין (נז). אמרינן, דלרבי ישמעאל דהכא דיליף מכשיר ממכפר, משולחת אסורה משעת לקיחה, והא ודאי דנאסרת נמי עד השלוח, [דלא מצינו שהותרה אלא משום סברא דלא אמרה תורה שלח לתקלה, אבל עד שלוח לא הותרה], ומשום הכי, שפיר ממעטינן למשולחת מ"טהורות".

הדרגת הירומי

מסכת חולין דף קמ- דף קמא

מז חשוון - יז חשוון התשע"ב

אפילו בששה כל שהוא, אף דלענין איסור מחמירין, לא מקילין לענין שילוח הקן.

יז גמ', שם. הרמב"ם (פי"ג משחיטה הי"ב) הביא להאי דינא בהדי דינא דאם טרפה חייב לשלחה. ומספק פסק דחייב לשלח, ואם לא שלח אינו לוקה. וכתב הר"ן (מח. מדפי הרי"ף), דנראה מדבריו דספק הגמ' קאי אשחט מקצת סימנים של האם, והקשה, אמאי אינו לוקה, מאי שנא מאם טרפה דחייב לשלחה. וכתב **המנחת חינוך** (מצוה תקמה אות ה), דאף דיש לחלק בין טרפה לנבילה, מכל מקום הכא דלא מתה ממש אלא ששחט מקצת סימנים אינה נבילה ממש, אלא כטרפה מחייב [עיין באות הבאה], ואמאי לא יתחייב לשלח. והכסף משנה פירש בדעת הרמב"ם, דאאפרוחים קאי, ואף שהלשון דחוק קצת.

יח גמ', שם. הקשה **המנחת חינוך** (תקמה, ה), לדעת **הרמב"ם** (פי"ג משחיטה הי"ב), דנקובת הושט היא נבילה מחיים א"כ אף במקצת סימנים הויא מתה, ומה צד יש לומר דחייב בשילוח. והביא את דברי **הנקודות הכסף** (יורה דעה סימן לג ס"ד) **והכרתי ופלתי** (שם) **והתבואות שור** (שם) שכתבו בדעת הרמב"ם, דהויא טרפה מחיים, או נבלה, אבל מכל מקום אינה מטמאה מחיים, דלא הויא כמתה, ומשום הכי שפיר יש לומר דחייבת בשילוח.

יט גמ', שם. כתב **המנחת חינוך** (מצוה תקמה אות ה), דלכאורה נראה דדוקא במיעוט סימנים, אבל בשחט ב' הסימנים לגמרי ואכתי מפרכסין בודאי פטור משילוח, דחשיבי כמתים, ובאפרוחים מתים ודאי שאין צריך שילוח ולא בעינן למילף לה מקרא. אמנם כתב, דלפי מה שביאר [הובא באות הקודמת] בדעת **הרמב"ם**, דהא דיש לומר דחייב בשילוח בניקב מיעוט סימנים, משום שאינה מטמאה קודם שתצא נפשה, אם כן בשחט ב' הסימנים ואכתי מפרכסין, דבהא נמי אין מטמאין טומאות נבילות עד שתצא נפשה, כדאיתא **לעיל** (קכא:), אם כן אכתי חשיבי כחיים, וכל זמן שמפרכסין חייב לשלח, וכל מאי דאיבעיא לן היינו דוקא בשחט מיעוט סימנים משום דעשאן טריפה דנקובת הושט.

כ גמ', מי אמרינן כיון דאילו שביק להו מטרפי או דלמא כיון דבידו למגומר שחיטה תקח לך קרינן ביה. ביאר **הקובץ שמועות** (חולין אות יז), דהספק, אם הא דממעטינן טריפה מ"תקח לך", יצא זה שאינו יכול לקחתו, דוקא באופן שאין יכול לקחתו, ואם כן הכא אף דהוי טריפה באותה שעה, הרי יכול לגמור ולקחתו, או דלמא דהמיעוט הוא לכל אופן דנטרף, אלא דקרא נקט מיעוטא בהאי לישנא, אבל עיקר המיעוט, הוא על טרפה, ובכל אופן נתמעט.

כא גמ', בעי רבי ירמיה מטלות מהו שתחויץ כנפיים מהו שיחוצו. כתב **התוס' הרא"ש**, דבאם תמצוי לומר קמיבעיא לך, דמטלית אינו מינו, ואם תמצוי לומר דכיון דאינו מינו חייץ, כנפיים דמינו מהו שיחוצו.

כב גמ', כנפיים מהו שיחוצו. בדעת תורה (יורה דעה סימן כח בקונטרס אחרון) מוכיח, דגם בדברים דבעינן נגיעה בידו, שייך דין דמין במינו אינו חוצץ. והא דמיבעיא לך הכא דחוצו, צריך לומר, דשאני הכא דכתיב "והאם רובצת על האפרוחים" וגו', ובעינן שתהא האם עליהן ממש בלא שום הפסק כלל.

כג גמ', שני סדרי ביצים זו על גב זו וכו'. פירש **רש"י** ד"ה מהו שיחוצו, אם נתכוין ליטול התחתונים מי הוי אמצעיים חציצה ופטור מלשלח או לא. והקשה **בחידושי הרמב"ן**, דאכתי מחייב לשלח את האם מחמת העליונים, דהא נוטל את האם מעל הבנים העליונים, ותנן **לקמן** (קמא:), אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב לשלח. ותירץ, כגון שהיו העליונים

טריפה או של עוף טמא, שפטור עליהם, ואינו חייב אלא בגין התחתונים. **כד גמ', שם.** פירש **רש"י** ד"ה מהו שיחוצו, אם נתכוין ליטול התחתונים מי הוו אמצעיים חציצה. עיין באות הקודמת בקושיית **הרמב"ן**. ומלשון קושייתו הוכיח בשו"ת חוות יאיר (סימן סז) דהנידון בספק [אליבא דרש"י] הוא על נטילת האם דאסור, כדתנן **לקמן** (קמא:), אמר הריני נוטל וכו' חייב לשלח, וכיון שרוצה בתחתונים מי הוו עליונים חציצה. אבל **הש"ך** (יורה דעה סימן רצב סקי"ד) כתב בדעת **רש"י**, דהנידון בספק הוא על לקיחת הבנים בלי שמשלח את האם, דאסור, דכתיב "לא תקח" וגו'. כמו שפירשו **תוס' ד"ה שני סדרי.** ועיין עוד בשו"ת **חכם צבי** (סימן פג) מה שביאר ברש"י ובתוס'.

כה גמ', יונה על ביצי תסיל מהו. כתב **בחידושי הגרע"א**, **לעיל** (קלח:), דמשמע, דוקא על ביצי מין אחר, אבל על של עוף אחר שהוא מינו, ודאי חייב לשלח. וכן כתב **המנחת חינוך** (מצוה תקמה אות ו).

כו גמ', דלמא בקורא. כתב **הרש"ש**, דעל כרחך צריך לומר דיש קורא שהוא טמא, דאי לאו הכי, תיקשי רישא, דקתני עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור, ותיפוק ליה דאינו מינו, ובעל כרחך דאיצטריך בקורא, אלמא דיש קורא טמא. ועיין מה שכתבנו **לעיל** (סג.) באות ח, דעל פי זה מיישב (הרש"ש) קושיית **התוס'** (שם) ד"ה נץ. וכן כתב **הלב אריה** (כאן).

כז גמ', אמר רבי אלעזר מחלוקת בקורא זכר אבל בקורא נקבה וכו' ואמר רבי אלעזר מחלוקת בקורא זכר אבל בזכר דעלמא וכו'. עיין בהגהות הב"ח (אות א) דגורס, "איכא דאמרי אמר רבי אלעזר" ומשמע דפליגי. והרא"ש (בסימן ג) גרס כדלפנינו, ותמה על הרי"ף שהשמיט מימרא קמא דרבי אלעזר, דהא תרי מילי נינהו ולא פליגי. וכתב, דנראה מהרי"ף דגרס ואיכא דאמרי, אבל חלק עליו.

כח מתני', אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת חייב לשלח שנאמר קן קן מכל מקום. ביאר **בחידושי הר"ן לעיל** (קלט:), דדרשינן הכי מדכתיב קן-צ'פור בפתח, דה"קן" סמוך לצ'פור, ואתי למימר דומיא דהאם שבקן, מה היא אחת, אף הציפור אפילו אחת. והנימוקי יוסף (הכא) ביאר, מדכתיב "קן" בלשון יחיד, ולא כתיב "קיני", דדרך התורה לדבר בלשון רבים, דרשינן דאפילו בביצה אחת או אפרוח אחד.

כט גמ', על גביהן דומיא דביניהן מה ביניהן דנגעה בהו וכו'. כתב הר"ן (מח. מדפי הרי"ף), דמוכח בסוגיין דכל שאינה על הקן, אף שנגעה בהו פטור מלשלח. והקשה מכאן על **הרמב"ם** (פי"ג משחיטה הי"ז) שכתב, היתה יושבת ביניהם ואינה נוגעת בהן, פטור מלשלח. ומשמע, דאם נוגעת בהן, חייב. והא אפילו בנוגעת אמרינן דפטור. ותירץ **הב"ח** (יורה דעה סימן רצב), דכיון דאליבא דרב משנינן, מה ביניהן דלא נגעה עליהו אף על גביהן דלא נגעה, אם כן, אפשר דאליביה דבנגעה עליהו חייב בשילוח. ואף דדחינן ל"הכי נמי מסתברא", מכל מקום אליבא דרב הכי הוא.

דף קמא ע"א

א גמ', והאנן תנן בזמן שכנפיה נוגעות בקן וכו'. הקשה **המהרש"א**, אמאי מיייתי להך קושיא גם באיכא דאמרי, דמשמע דהקושיא שייכת לקושיא והראיה לרב, ומאי שייכא. וביאר, דבשלמא אי הוה מוקמינן לברייתא כרב, דאיירי ברובדי אילן ובהא קתני חייב, הוה אתי שפיר הא דקתני בברייתא דאפילו נוגעות בקן פטור במעופפת, משום דמעופפת מעל הרובדי אילן, אבל כיון דאוקמת לברייתא בקן ממש, קשיא למתניתין, דתנן שבנוגעת חייב. [כיון דאיירי בקן, ולא ברובדי אילן].

דאמר כל שכן ימי חלוטו, אבל באמת למאי דקיימא לן דימי ספירו ולא ימי חלוטו, גמרינן מהכא דעשה דקום ועשה דוחה עשה דשב ואל תעשה.

ט רש"י ד"ה קיימו ולא קיימו, בתוה"ד, ושלחה בתוך כדי דיבור של התראה וכו' לא קיים עשה שבה תוך כדי דיבור וכו' כי עבר על התראה חייב. וכן כתבו התוס' במכות (טו.) ד"ה הניחא למאן דתני. אבל רש"י (שם) בד"ה הניחא למאן דתני כתב, דכשיבוא לבית דין יכול לקיים העשה וליפטר.

י תוס' ד"ה לא צריכא, בתוה"ד, דהא דלא דחי היינו משום עשה אבל הלאו כמאן דליתיה דעשה דחי ליה. אבל התוס' בקידושין (לד.) ד"ה מעקה כתבו בשם הר"ר יוסף, דלאו שיש עמו עשה, אף הלאו אלים, ולא דחי ליה עשה.

יא בסוה"ד, שמא דוקא לענין דלא לקי אבל לא מדחי ליה לגמרי. וביאר הקוב"ש (פסחים אות קצה) דודאי הלאו קיים, אלא דלא לקי עליה, משום דלא דמי לאויה ללאו דחסימה, וכדאמרינן במכות (יג.). דאין לוקים אלא שאין בו מעשה, משום דלא דמי ללאו דלא תחסום דסמיך לפרשת מלקות.

יב מתני', הנוטל אם על הבנים. כתב רש"י בפירוש התורה (דברים כב ו) דהאיסור, שלא יטול האם בעורה על הבנים, אלא ישלחנה שתעוף מעצמה. וכן פירש לעיל (קטו.) ד"ה שילוח הקן ליתסר, דהיינו מעל הבנים. וכן משמע בתרגום יונתן בן עוזיאל (דברים שם), "לא תסר אמא מעל בניא". וכן לשון הטור (יורה דעה סימן רצב). אמנם הרמב"ם בספר המצוות (מצות לא תעשה שו) כתב, דהאיסור שלא יקח האם עם הבנים יחד. וכן כתב בפירוש המשניות במכות (פ"ג מ"א). וכן משמע ברש"י לעיל (עח:) ד"ה בנקבות, דהאיסור הוא ליקח תרויהו. ופירוש "על הבנים", עם הבנים. וכן כתב בשו"ת חכם צבי (סימן פג). ואם נוטל האם לחוד אינו עובר בלא תעשה, אלא בעשה. ועיין במנחת חינוך (מצוה תקמה אות א).

יג מתני', רבי יהודה אומר לוקה ואינו משלח. לעיל (קטו.) פרכינן, דהנוטל אם על הבנים ליתסר, משום "לא תאכל כל תועבה", כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל, ומשינן, לא אמרה תורה שלח לתקלה. וכתב בחידושי הגרע"א (כאן). דלכאורה לרבי יהודה דאמר לוקה ואינו משלח, ליתסר, דהא לא אמרה תורה "שלח", דנימא שלא ישלח לתקלה. אמנם לפי מה שפירש רש"י (שם) בד"ה לא אמרה תורה שלח לתקלה, דהוי מצי לשנויי, דשרי מקל וחומר משבת דחמירא, כדאמר התם אחרש בשור ובחמור, ניחא אף לרבי יהודה דשרי באכילה. אמנם לפי זה קשה, אמאי נקטה הגמ' טעמא דניחא רק לרבנן, ולא טעמא דקל וחומר משבת, דניחא לכולי עלמא. [אמנם לפי מה שפירש שם רש"י (בא"ד) בלשון אחר, דקושיית הגמ' לא קאי על הנוטל באיסור, אלא דכל שילוח הקן ליתסר, כיון שיכול לעשות בה עבירה, לא קשיא כלל, דלכולי עלמא אמרה תורה "שלח", דאכתי לא עבד איסורא].

יד מתני', רבי יהודה אומר לוקה וחכמים אומרים משלח. בגמ' (להלן) איתא, דלרבי יהודה "שלח" מעיקרא משמע. וכתב בחידושי הריטב"א במכות (יד:) דלרבנן, שלח לבסוף משמע, דאי מעיקרא הוה ליה לאו שקדמו עשה ולוקין עליו, כמבואר שם. ולכאורה כוונתו, דלרבנן, אין מצות שילוח כלל קודם שנוטל האם על הבנים. וכן כתב בשו"ת הרשב"א (חלק ג סימן רפג), וביאר, דהיינו טעמא דאין מברכים על שילוח הקן, לפי שעיקר המצוה הוא הלאו, ולא העשה, ואין מברכין על לאו.

דף קמא ע"ב

טו גמ', במה משלחה רב הונא אמר ברגליה וכו'. פירש רש"י ד"ה משלחי רגל, דלרב הונא דאמר ברגל, אם תלש גפה ושלחה נפטר ממצות שילוח,

ב) מתני', אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב לשלח וכו'. בשו"ת חכם צבי (סימן פג) דקדק מהא דקתני במתניתין, "חייב לשלח", ולא קתני, "לא קיים מצות שילוח הקן", או "אסור ליטול האם ולשלח הבנים", דאתי לאשמועינן, דאף המשלח את הבנים חייב לשלח האם, ואם כן מוכח, דאף מי שמשלח גם את האם וגם את הבנים, קיים מצות שילוח, ומה שאמרה תורה "ואת הבנים תקח לך", היינו רשות.

ג) גמ', אמר ליה שלח אפילו מאה פעמים במשמע. פירש הרמב"ם בפירוש המשניות (חולין פי"ב מ"ג) דהיינו משום ד"שלח" אינו ציווי, אלא מקור (שרש הפועל של שילוח), ומשום הכי נופל על המועט ועל המרובה. ועיין במעדני יו"ט (אות א).

ד) רש"י ד"ה לדבר מצוה, כגון קן יולדת וטהרת מצורע. העיר הרש"ש, דלמאי דמסקינן, דסלקא דעתין אמינא הואיל ואמר מר גדול השלום וכו', לא איצטריך קרא אלא למצורע ולא ליולדת. וכן פירש רש"י בבבא מציעא (לא.). ד"ה לדבר מצוה מנין, דלא איצטריך אלא לטהרת מצורע.

ה) גמ', ליתי עשה ולידחי עשה וכו'. הקשו התוס' בפסחים (נט.) ד"ה אתי עשה דפסח, והא בעידנא דמעיקר עשה דשילוח לא מיקיים עשה דטהרת מצורע, דאינו נטהר עד לאחר מכן, ולא בשעה שנטל הבנים מהקן. ותירצו (בשם ר"י), דעשה דחמיר דחי עשה הקל בכל ענין אפילו לא מיקיים בעידנא דקא עבר אעשה הקל.

ו) גמ', אלא למאן דתני ביטלו ולא ביטלו כמה דלא שחטה לא עברה ללאו. בחידושי הריטב"א הביא דאיכא מאן דסבר, שאם מתה מאליה אינו לוקה, דהא אנוס הוא אביטול עשה, וכתב, דהכי משמע לישנא, דלא אמר אלא "כל כמה דלא שחטה וכו'". ואיכא מאן דסבר, ד"שחטה", לאו דוקא, והוא הדין מתה מאליה, דכיון דעבריה ללאו במזיד וברצון, בכל גוונא דלא מקיים עשה שבה, לוקה.

ז) גמ', כגון שנטלה על מנת לשלח דלאו ליכא עשה הוא דאיכא וכו'. הרמב"ם (פי"ג משחיטה הי"ט) כתב, אסור ליטול וכו' אפילו לטהר את המצורע, ואם לקח חייב לשלח ואם לא שולח לוקה שאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה. ודייק בשו"ת שאגת אריה (סימן לג), דמשמע בלשונו, דאם נטלה על מנת לשלח דליכא לאו אלא עשה אינו לוקה, והקשה מהא דמוקמינן בגמ' דאפילו בכהאי גוונא אסור ליטול, משום דכתיב "תשלח".

ועוד דייק דמשמע בלשונו, דעשה דוחה עשה בכל גווני, ולא רק בעשה דמצורע דחמיר דגדול השלום, והקשה דבסוגיין לא משמע הכי. וביאר, דהרמב"ם חילק בין עשה שקיומו בקום ועשה ובין היכא דקיומו בשב ואל תעשה, דעשה דקום ועשה, הכי נמי דאמרינן עליה אין עשה דוחה עשה, דמאי אולמיה וכו', אבל עשה שקיומו בשב ואל תעשה, כגון עשה דשילוח, שאין לו ליטול הבנים אם לא שילח את האם, דוחה עשה. ועיין בדבריו עוד.

ח) גמ', מהו דתימא כיון דאסור בתשמיש המטה ליתי עשה דידיה ולידחי עשה דשילוח הקן. כתב בשו"ת שאגת אריה (סימן לג) דהא דאמר הכא, דסלקא דעתך דעשה דמצורע ידחה עשה דשילוח, משום דאסור בתשמיש המטה, היינו דוקא אליבא דמאן דאסר בימי ספירו וכל שכן ימי חלוטו. והקשה, אמאי משני דלא כהלכתא, לימא דסלקא דעתך משום דעשה דקום ועשה דוחה עשה דקיומו בשב ואל תעשה. ותיריך, דלא אתי אלא לבאר מאי דאמרינן בשינויא קמא [דלא צריכא בשעבר ושקלה] ובשינויא בתרא [שנטלה על מנת לשלח] דלאו ליכא עשה הוא דאיכא, וקאמר דסלקא דעתך דעשה דטהרת מצורע ידחה עשה דשילוח משום דגדול השלום, וכמאן

הדרך היומית

מסכת חולין דף קמא - דף קמב

יז חשוון - יח חשוון התשע"ב

בעל השו"ב כל זמן שלא פרחו, ודבר זה גזירת חכמים הוא ומשום לא תקח האם על הבנים נגוע בה. ופירש **הבס"פ משנה**, דכונתו, דהא דאסור לזכות בביצים היינו מדרבנן, משום "לא תקח", דאילו מדאורייתא אינו אסור אלא כשלוקח האם על הבנים. וכן כתב **המחנה אפרים** (הלכות קנין חצר סימן ד), דהרמב"ם קאי על האיסור לזכות בביצים, דאין לפרש דקאי אמה שאין חצירו זוכה לו, דהא לאו משום גזירה הוא, אלא היינו טעמא דכל דאיהו לא מצי זכי, חצירו נמי לא קונה לו, כדאמר בסמוך.

כב) גמ', כל היכא דאיהו מצי זכי חצירו נמי זכיא וכל היכא דאיהו לא מצי זכי חצירו נמי לא זכיא ליה. כתב **בחידושי הריטב"א בבבא מציעא** (קב), דאפילו מדעתו ורצונו לא קונה, דדינא הוא, ורק בגניבה אשכחן דרבי רחמנא שיתחייב כפל על ידי חצירו כדאיתא **בבבא מציעא** (י:). וכתב **המחנה אפרים** (הלכות קנין חצר סימן ד), דמוכח כדבריו מעובדא דלהלן, דאקני לוי בר סיסין פירות שובכו לרב יהודה, ואפילו הכי אמר ליה שמואל זיל קנינהו, ואף על גב דגלי דעתיה שרצה לקנותם, מדאקני ליה ללוי בר סימון, אפילו הכי אמר ליה שצריך לקנותם.

כג) גמ', זיל טרוף אקן דליתגבהו. ומסקינן דהוא משום קנין, ומכאן הוכיחו **התוס' בקידושין** (כו:). ד"ה אי נמי בחבילי זמורות, דדבר המוגבה מכחו חשיב הגבהה, וקונהו.

דף קמב ע"א

א) מתני', אפילו לטהר את המצורה. כתב **האהבת איתן** (על המשנית חולין פי"ב מ"ה), דהא דנקט לטהר את המצורה ולא לטהר את היולדת, אף שמצוי יותר, וגם כתוב קודם בפרשת הקרבנות, משום דבמצורה סלקא דעתין דיחיה עשה ידיה עשה ולא תעשה דשילוח משום דגדול השלום [כדאמר **לעיל** (קמא.)], אבל ביולדת לא שייך.

ב) מתני' ומה מצוה קלה שהיא כאיסור וכו'. בשו"ת **חתם סופר** (או"ח סימן ק) הוכיח מכאן שאין חיוב לשלח שילוח הקן, דהא קתני שיש בזה הפסד כאיסור. [דהיינו, דאסור ליקח הבנים בלא שמשלח את האם, ובגין המצוה מפסיד את הבנים שהם כאיסור], ובשלמא אי נימא דאין חייב לשלח כלל אלא אם צריך לעופות, ניחא, דכשרוצה בעופות, אמרינן ליה דאסור ליקח בלי שישלח והיינו הפסד איסור, אבל אי נימא דלעולם חייב לשלח גם בלי שרוצה בעופות, אמאי הוה הפסד, הא בעל כרחו חייב לשלח, ולא חשוב דמפסיד את העופות, דבכל אופן היה צריך לשלח את האם, ואי משום הפסד זמן שמשלח, הוה טפי מאיסור, ובעל כרחך דלא מחשיבים כאן את הפסד זה.

ג) גמ', תניא דבי ר' יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחייית המתים תלויה בה וכו'. דהיינו דסבר, דשכר מצוה בעולם הזה ליכא. והקשה **המהרש"א** (חידושי אגדות), לדידיה היאך קדריש כפילות הקרא, "למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך", דבשלמא רבנן דרשי חד לעולם הזה וחד לעולם הבא כדתנן **בפאה** (פ"א מ"א) דאוכל פירותיהן בעולם הזה, אבל לר' יעקב מאי איכא למימר. ותירץ, דהא דדריש "למען יאריכון ימך", היינו לתחייית המתים, ולא בהאי עלמא, דהתם מעשה ראה, אלא בימות המשיח, ו"ייטב לך" הוא לעולם הבא. ועיין באות הבאה.

ד) גמ', אלא למען יאריכון ימך בעולם שכולו ארוך וכו'. הקשה **בהגהות היעב"ץ בקידושין** (לט:). היאך דריש הכי, והכתיב "על האדמה". ותירץ, דהכא קאי אתחייית המתים, וכמאן דאמר **בסנהדרין** (צב:). מתים שעתידים

כיון שהלכה ב' וג' פסיעות, ולרב יהודה בעינן שתוכל לעוף כדרכה. אמנם עיין **ברמב"ם** (פי"ג משחיטה ה"ה) שכתב, וכיצד משלח האם אוהו בכנפיה ומפריחה. ופוסק כרבי יהודה [כמו שביאר **בהגהות מיימוני** (שם אות א)].

ודקדק בשו"ת **חתם סופר** (או"ח סימן ק), דמפרש פלוגתייהו דלרב יהודה אוהו בכנפיה ומשלחה ולרב הונא אוהוהו ברגליה ומשלחה, וכן משמע בפירוש קמא שהביא **רש"י** (בד"ה במה משלחה) ודחה (בד"ה משלחי רגל).

טז) גמ', רב יהודה אומר באגפיה דהא כנפיה ניהו. **המהרש"ל** הביא מזה"ר **אייזיק שטיין בביאור על הסמ"ג** (עשין סה) שכתב, דיש לגרוס, "דרגליה היינו כנפיה", פירוש, דגם רב יהודה מודה לדרשא ד"משלחי רגל השור והחמור", אלא דסבר, דהיינו כנפיה, ומשום הכי צריך לשלחה באגפיה, [כלומר בכנפיה]. והקשה עליו **המהרש"ל**, ד"רגל" דשור וחמור היינו הרגלים האחוריות, וכנגדן בעוף היינו רגליה, וידיים היינו רגליה הקדמיות, וכנגדן בעוף כנפיה, כדמוכח **לעיל** (נו:). ואם כן הכא, כנגד רגלי הבהמה צריך להיות בעוף הרגלים, ולא הכנפים. ותירץ **המהרש"א**, דמכל מקום, כיון דכנפיה הם כנגד רגלי הבהמה הראשונות, דקרי נמי רגל סתמא, יש לנו לילך לחומרא, דבעינן נמי כנפיה. אבל **המהרש"ל** פירש, דרב יהודה אתא למימר, דצריך נמי שלא יתלוש נוצות כנפיה, ואף דעיקר כנפיה היינו גפה [שהם עצמות הכנף], מכל מקום הנוצות נמי כנפיה ניהו, ובעינן שישלחנה עם כל כנפיה, אף עם הנוצות.

יז) רש"י ד"ה עד כמה משלחה, אם נטלה. מבואר כאן דסבירא ליה נמי **כהריטב"א והרשב"א** שהובאו לעיל (עמוד א) באות יד, דעיקר המצוה הוא הלאו, ומשום הכי לא פירש עד כמה משלחה, מעיקרא קודם שנטולה.

יח) גמ', נגדיה רב יהודה. דהיינו, שכפה לקיים המצוה, כמבואר בסמוך. והקשה **המשנה למלך** (פ"ג מהלכות עבדים הי"ח), הא הוי מצוה שמתן שכרה כתוב בתורה, ואין בית דין כופין עליה כדאיתא **לעיל** (קי:). ולפי מה שכתבו **התוס' (שם) ד"ה כל מצוה עשה**, דהיכא דאיכא לאו נמי, כופין מצד הלאו, ניחא, דהכא איכא נמי לאו. עוד תירץ **המהר"ץ חיות, דרש"י** (שם) **בד"ה שמתן שכרה בצדה** פירש הטעם דאין כופין, משום דהתורה כתבה במכוון מתן שכרה, להורות, שהוא עונשו אם לא יקיימנה ולא עונש אחר, ובשילוח הקן אמרינן **לקמן** (קמב). דהא דכתבה התורה "והארכת ימים", להורות, דאפילו מצוה קלה שהוא כאיסור נאמר בה "והארכת ימים", ואם כן, כל המצוות למדנו משילוח הקן דיש בהם אריכות ימים, [כיון דהם חמורים ממנה], ומשום הכי אין כופין, דהתורה פירשה השכר, אבל בשילוח הקן, איצטריך לגופא, ללמד על כל המצוות שיש בהם אריכות ימים, ובה שייך לענוש גם על ידי בית דין שלמטה.

יט) גמ', לעולם כרבנן ומכת מרדות מדרבנן. פירש **רש"י בד"ה מכת מרדות**, רידיו בתוכחה שלא ירגיל בזה. ובשו"ת **הרשב"ש** (סימן תרי) הוסיף עוד, דהוא סייג לתורה, כדי שלא יבוא לשחיטה ואז הוי לאו שאינו ניתק לעשה, ולוקה, כדאיתא **לעיל** (עמוד א') **ובמכות** (טז). [וכתב **הרמב"ם** (פי"ג משחיטה ה"ד), דאפילו אם מתה מאליה, לוקה].

כ) גמ', זיל רבי לה גדפיה ושלחה. כתב **הערוך השלחן** (יורה דעה סימן רצ"ב ס"ו), דאף שלאחר מיכן לא יהיו הבנים בקן, מחוייב לשלחה, מפני שנתחייב לשלח בנטילה הראשונה, דלא קיימה כדין, ומחוייב עכשיו לקיימה.

כא) גמ', אסור לזכות בביצים שהאם רובצת עליהן. כתב בשיטה מקובצת **בבבא מציעא** (קב). בשם **הראב"ד**, דהיינו מדאורייתא. אמנם **הרמב"ם** (פכ"ג ממכירה ה"י) כתב, הביצים והאפרוחים עצמן שיש בשובך לא קנה אותם

הגמ' דאין הקב"ה מצרפה למעשה.

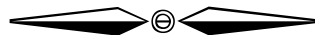
ו) גמ', בחזרתם שאני. הקשה הלב אריה, והא הכא הוה בהליכתן, דהלך להביא לאביו גזלות. ותירץ, דאפשר דבחזרתו נמלך מלהביאם לאביו. וכן תירץ הפני יהושע בקידושין (לט:). ועוד תירץ התוס' רי"ד בקידושין (שם), דהשליך לו הגזלות מלמעלה ולא היה מורידם עמו.

ז) גמ', והוא לא ידע למען ייטב לך בעולם שכלו טוב ולמען יאריכון ימיך בעולם שכולו ארוך. הקשה הבן יהודע, אמאי דריש לקרא מסיפיה לרישא, ולא התחיל באריכות ימים דכתיב ברישא דקרא "למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך". ותירץ, דדווקא מסיפיה דקרא דכתיב "ייטב לך", מוכרח לפרש דלא קאי אעולם הזה, דאילו אריכות ימים אפשר לפרש דקאי אעולם הזה, משום הכי דריש ברישא ל"ייטב לך", דמכח זה דרשינן נמי לרישא דקרא. אמנם בהגהות הרד"ל בקידושין (לט). מפרש, דדריש הכא לקרא דשילוח הקן, דכתיב "ייטב לך" ברישא, ומייתי דוקא ההוא קרא, משום דייטב לך הוא ודאי לאחר מיתה, הכי נמי אריכות ימים.

להחיות אינן חוזרין לעפרן. והוא כדברי המהרש"א באות הקודמת.

ה) גמ', ודלמא מהרהר בעבירה הוה. הרא"ש בראש השנה (פרק א סימן ה) כתב, דהא דאמרינן (שם יג: ה' ה', אני הוא קודם שיחטא האדם, והיינו שמרחם עליו קודם שיחטא, כמו שפירש שם רש"י בר"ה ה' ה', היינו במחשבת עבודה זרה, דהקב"ה מצרפה למעשה כדאמרינן הכא, ומתנהג עמו במדת הרחמים, דרק כשיחטא יעניש. והקשה בקרבן נתנאל (אות א), אם כן, מאי פריך הכא, ודלמא מהרהר בעבודה זרה, הא מכל מקום אין הקב"ה מענישו עד שיחטא, וכאן אכתי לא חטא. ותירץ, דהא דמרחם עליו שלא מענישו עד שיחטא, היינו דוקא באדם שמניח מלעבוד בשביל כבוד ה', אבל בעובדא דר' יעקב פריך, דלמא חשב לעבוד, ונאנס ולא עשאה, אבל לא מרצונו הניח מלעבוד. ועיין בקידושין (לט: ברש"י ד"ה ודלמא אותה שעה שביאר קושיית הגמ', דפריך דלמא מהרהר בעברה הוה, דהיינו, דתו אין לבו לשמים. ומבאר החתם סופר (הכא), דהיינו שעושה המצוה שלא לשם ה', וגם בפירכא דמהרהר בעבודה זרה פירשו כן, ושם לא שייך לתירוץ

הדרן עלך פרק שילוח הקן וסליקא לן מסכת עבודה זרה

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרן היוזמי" בעיון!!!

זמני השיעור בדרן היוזמי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 – 9:30 בבית הכנסת שע"י 'קהילת אשכנז' החוב החתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©